

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele”

Liviu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXVI Nr. 2 (147) *** IUNIE 2022 *** 12 PAGINI ***

Cartea

Cartea pentru minte, inimă și literatură

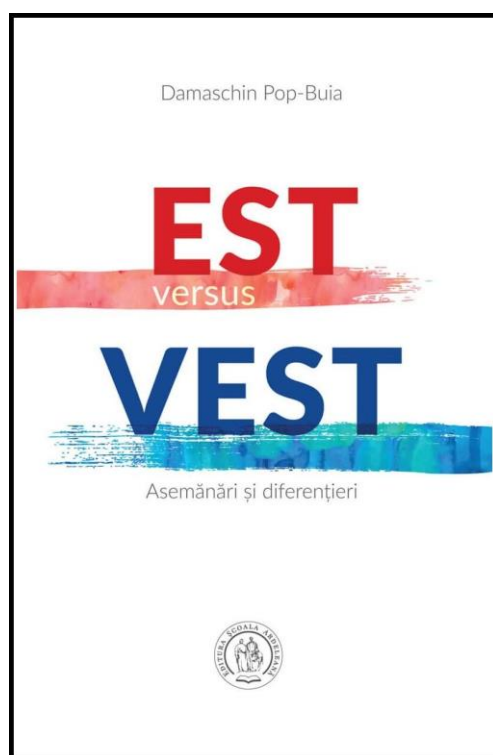
Motto: „Trăiesc în Germania, însă inima mea va rămâne pentru totdeauna românească”.

Damaschin Pop-Buia

Vă mărturisesc că am așteptat de mult timp apariția volumului *Est versus Vest – Asemănări și diferențieri* al lui Damaschin Pop-Buia. Mi-l trimisese înainte pe e-mail, dar, cum eu sunt de modă veche, adică trebuie să ating o carte, să fac notițe, sublinieri, comentarii, inclusiv pe câte o pagină, nu l-am citit. În schimb, nu l-am lăsat din mână, după ce l-am primit zilele trecute (apărut la prestigioasa Editură Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022) și i-am lecturat cele 260 de pagini, scrise cu deplină sensibilitate, maturitate și sobrietate, dublate de o meticuloasă documentare, avute, nu-i vorba, și înainte de stabilirea domniei sale în Germania, împreună cu familia, încă din 1992, după ce absolvise Facultatea de Litere, specialitatea franceză-română, din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (promoția 1990). În țara lui Goethe, D. P.-B. lucrează la Arhivele Districtuale din Esslingen, nu departe de orașul Stuttgart, publicând în germană în calitate de coautor lucrări cu caracter arhivistic, însă cele mai multe pagini le-a dedicat literaturii: critică literară, traduceri, eseuri, poezii. În România, a colaborat la periodicele: *Convorbiri literare*, *Magister*, *Vatra*, *Neuma*, *Mișcarea literară*, *Răsunetul cultural*, *Mesagerul literar și artistic*, *Vatra veche*, *Cuibul visurilor* și *Alternanțe* (aceasta din urmă apărând în Germania). A publicat volumele de poeme: *Poezii plâng* (1997), *Mângâind ninsori la Maieru* (ediție bilingvă, versiunea în limba franceză de Florin Avram, 1999), *Cu cuvintele la plimbare* (2021). Precizez că a tradus din germană, împreună cu Delia Cristina Balaban, volumul *Mozaic românesc*, de Richard Muller-Schmitt (ediție îngrijită și prefăcută de Ilie Rad, 2006), iar din 2019 este membru al Asociației Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud.

Volumul despre care facem vorbire mai la vale este unul de eseuri și este structurat în zece secțiuni: *În loc de introducere*, *Despre căsătorie*, *Despre aniversare*, *Despre interesul*

genealogic, *Despre aclimatizare*, *Grija față de propria imagine*, *Două cuvinte despre poetic*, *Concediul de odihnă*, *De la despărțire la regăsire* și *Cuvinte de încheiere*. Cititorul trebuie să țină cont de avertizarea din *Nota preventoare* a autorului: „Scrierea de față se hrănește din experiența personală și mai puțin din izvoare livrești”, adăugând, mai încolo: „fără pretenție sociologică ori politică”. Dacă D. P.-B. a vizitat Germania în lung și lat sau Franța, Italia, Olanda, Danemarca, Austria, Elveția și Spania, ori a socializat cu noii prieteni și cunoștințe din Vest (interesându-se de practicarea diverselor obiceiuri, inclusiv din țările Africii de Nord), el n-a făcut-o ca un simplu turist sau un interlocutor de circumstanță, ci ca un fin observator al fiecărui lucru sau fenomen întâlnit în spații și timpuri diferite, atent la mărturiile tuturor, la care s-a adăugat curiozitatea specifică trăitorilor din satele Țării Năsăudului. De cele mai multe ori a găsit similitudini în privința tradițiilor și obiceiurilor practicate cu diverse ocazii, dar și diferențieri pe care le-a notat cu acribia „neamțului”

în devenire, bazat în mare măsură pe experiența proprie și directă. „Între timp, zice autorul, am învățat să iau viața de aici, cu tot ce ține de obiceiuri, de tradiție, așa cum o găsesc sau cum mă găsește ea pe mine, chiar dacă uneori dau din cap cu nedumerire”; așa că tăierea cravatelor la bărbați de către femei în Joia *schmuzig* (murdară) de dinaintea intrării în postul Paștelui este explicabilă și luată ca atare. Sociologic și etnologic vorbind, volumul de față prezintă existența umană de la naștere până la moarte, văzută în cele două părți, Est și Vest, începând cu rolul moașei, a mamei lăuze ce nu are voie să iasă în public timp de șase săptămâni, botezul, chestiuni, cărora, de obicei oamenii nu le acordă importanța cuvenită, apoi, „cinstirea ca pe la nunți” pe Valea Someșului Mare cu ocazia botezului, tăierea „moșului” în Oltenia, Muntenia și Moldova, perioada preșcolară (creșa și grădinița), asistarea la

(continuare în pag. 2)

Icu CRĂCIUN

Rebreniana

Vasile Rebreanu

Motto:

„Tata făcea un fel de literatură populară, aduna povești, strigăte (strigături), cimilituri, a fost un fel de folclorist, cum de altfel erau pe vremea aceea mai toți învățătorii din Ardeal. N-a făcut literatură de ficțiune, de fantezie, de creație...”

(Ioan Massoff, *Liviu Rebreanu în intimitate*, în *Rampa*, XVI, nr. 4490, 2 ian. 1938, p. 1-2).

Vasile Rebreanu, tatăl lui Liviu Rebreanu

Este primul din neamul Rebrenilor cu știință de carte, fiu al lui Samoilă și al Irinei, s-a născut la Chiuza, la 18 aprilie 1862, în casa bunicii, Măriuța Bulea, pe locul numit „Ulița Hrubelor”. Despre Samoilă știm că a fost prins cu arcanul la Beclean și dus în armată timp de 12 ani, un motiv de inspirație pentru proza scurtă de mai târziu a lui Liviu, intitulată *Codrea*. La îndemnul învățătorului și preotului Ion Mureșan, tatăl îl înscrie la Școala Normală Primară Superioară din Năsăud și, de aici, la Gimnaziul Superior Greco-Catolic Năsăudean. Ca profesori de gimnaziu i-a avut pe Ion Mălaiu (istorie și geografie) cu doctorat în filozofie la Graz, Artemiu Publiu Alexi cu doctorat în științe naturale la Viena și Graz și Ionu Tanco (filologie clasică de la Cluj) care predă istorie și

(continuare în pag. 2)

Iacob NAROȘ

Cartea**Cartea pentru minte, inimă și literatură***(continuare din pag. 1)*

naștere a taților în Occident, înfășurarea bebelușului în Est, până prin anii 90 (nepracticată în Vest), darea numelui de botez, pentru ca să se lege de rostirea românească *a se căsători*, care, la români, se folosește *se însura* pentru masculi, iar *a se mărita* pentru genul feminin. Locul copilăriei și adolescenței sale, Maieru, sau alte sate și orașe megieșe cu această localitate, și-au pus amprenta asupra sufletului său ultrasensibil, adaptat cu greu la pozitivismul occidental; de aici, compararea cu ceea ce a trăit el și ceea ce trăiește de treizeci de ani pe pământ străin, fără a fi un dezrădăcinat nostalgic sadea. Vestirea „viitorilor căsătoriți în trei duminici de-a rândul în biserică” era similară și în Germania cu câteva decenii în urmă, cu diferențierea că într-un land (Baden-Württemberg), la încheierea căsătoriei se înregistrau legal „bunurile viitorilor soți”, de la cele funciare până la cele de uz casnic; fiecare familie, în dreptul rubricii *cărți* avea *Biblia* și una de cântări bisericești. Mai nou, atât în Est, dar mai cu seamă în Vest, se practică *parteneriatul* în defavoarea unei vieți conjugale legalizate; trăirea împreună, fără un „contract”, devine, încetul cu încetul, o tradiție mai ales la oraș. În opinia sa, „cinstirea” mirilor cu „strigarea”, adică strângerea banilor și a cadourilor în mod public, se face cu sume exorbitante în localitățile de pe Valea Someșului Mare, pe când în Germania, mirii „se mulțumesc cu sume simbolice ori fac o listă cu cele necesare în viitoarea căsnicie, pe care o depun într-un magazin de profil, iar nuntașii cumpără unul sau mai multe dintre obiectele respective, cadoul ajungând pe *masacadourilor*”. În Vest, se practică spargerea obiectelor de porțelan, ieșite din uz, de către miri, atât între băieți, cât și între fete, respectându-se credința că „cioburile aduc noroc”. „Întorcătura”, când mirii și nașii petrec împreună, iar în restaurante au loc reprezentații de teatru, poți practica jocul de popice sau tragerea cu arcul. Dar, ține să precizeze D. P.-B., „cota divorțului este îngrijitor de ridicată atât în Occident, cât și în România”, iar îmbătrânirea populației autohtone este o altă „bubă” comună celor două părți. În același timp, este conștient că „nu tot ce este bun în Vest se regăsește în Est, precum și viceversa rămâne valabilă”.

Sărbătorirea zilei de naștere este interzisă musulmanilor, excepție o face ziua profetului Mohamed, pe când la creștini, aceasta este un prilej de bucurie. Să nu se înțeleagă greșit: autorul respectă „situarea altora, din alte culturi, față de viață, de evenimente ori diferență religioasă”, dar nu acceptă convenționalul, conformismul, în general artificialul, nici atunci când se aniversează ziuaaltcuiva. Cât privește

interesul pentru genealogie, manifestat de către pensionari, este explicabil, dată fiind speranța lor de viață cât mai lungă; ei încearcă să îmbine utilul cu plăcutul, dar ceea ce uimește cititorul român este informația oferită de *FamilyTreeDNA*, din Huston (S. U. A.), care, contra cost, poate merge „înapoi pe axa timpului”, până la origini, printr-o simplă „trimitere a unei probe de salivă”. În mormântarea este tratată prin obiceiurile care o însoțesc, cadrul social și geografic în care aceasta se petrece. De la vârsta contrariilor, la Maieru, i-a rămas pe retină tragicul eveniment când tatăl își duce fiul pe ultimul drum, iar pe mormântul său se pune un brad. Numărul de participanți în satul românesc este mult mai mare, aici participă aproape întreaga comunitate, pe când în Germania doar apropiații familiei; în țara lui Schiller, pe lângă înmormântarea clasică, are loc incinerarea ori înmormântarea-copac (*Baumbestattung*), când cenușa defunctului se îngroapă la rădăcina unui arbore; în Italia, aflăm că se face prin *capsula mundi* (mortul se pune într-o capsulă și se îngroapă tot la rădăcina unui copac), bineînțeles, exceptându-le pe cele speciale. Chiar dacă ne amintește destul de des că nu dorește să filozofeze diferite obiceiuri sau tradiții, indirect ne sugerează ori ne îndeamnă să reflectăm mai profund asupra devenirii noastre ca ființe raționale mai mult sau mai puțin sensibile la scurgerea timpului și așa ireversibil; există în forul său interior ceva necunoscut care îl atrage mai mereu spre locurile copilăriei (evocate cu nostalgie) și atitudinile celor din jur cu ocazia deferitelor evenimente, cu care se intersectează de-a lungul existenței sale, „pe axa efemerului”, prezentul intrigant și culpabil, sintetizat în sintagma blândă și înțelegătoare: „tinerii cu noul, vârstnicii cu experiența”, concluzionat cu imperativul lesne de înțeles: „Cât de puțin au nevoie oamenii pentru a trăi!”. Cert este că s-a acomodat și integrat în noul mediu etnic, deși a venit dintr-o altă limbă și cultură; pe de altă parte, e drept, vorbea fluent franceza înainte de a părăsi România, dar a trăit și el impactul aruncării „în apa rece a realității” imediate, după „plecarea definitivă”. În schimb, altor congeneri, condamnați la ideologia comunistă, le-a fost mult mai greu în privința handicapului limbii, dar europenizarea și, mai nou, mondializarea, libertatea de mișcare le-a picat numai bine cu *romengleza* de-acasă. Din avantajele socializării, practicată mult pe *facebook*, *blog-uri* ori *WhatsApp*, D. P.-B. preferă confidențialitatea *threemei*. Dacă la începutul anilor ‘90 percepția imaginii României era incompletă în Vest, fiind judecată prea sever de occidentali, astăzi, datorită lumii internetului, a digitalizării, care pune în pericol locurile de muncă, comunicarea a evoluat mult mai mult și

nu vede diferențieri fundamentale între lumea și preocupările germanilor față de cele ale românilor. În general, România postdecembristă „a ars etape importante pentru a se sincroniza cu Occidentul”, adaptându-se la noile provocări în pofida faptului că există lucruri care mai lasă de dorit, de pildă, la recuperarea distanței economice și a mentalității mai este mult de lucrat. Concluzia lui este că tinerii par a fi „mai deschiși spre comunicare, solidaritate și pluralitatea politică și culturală”, singurul gust amar îl are că tinerețea românească este prea puțin interesată de epoca regimului comunist, cu partidul său unic, care, prin autoritățile sale, a încarcerat sau maltratat opoziții până la anihilarea lor fizică. Alte probleme comentate ce întrețin interesul cititorului și dau farmec lecturii acestui volum al unui intelectual rafinat, fără prejudecăți și fără a cădea în patima clișeeelor, sunt: nocivitatea fumului, depresia, politicul și starea de veghe a societății civile (mi-a plăcut formularea plină de miez: „nemții gândesc revoluțiile, iar francezii trec la înfăptuirea lor”), globalizarea cu liberalismul ei inerent, avantajele și dezavantajele internetului, poluare, percepția sărbătoririi Paștelui, animalele de companie, bugetul familial, cărți și Târgul de carte din Germania, vârsta înaintată, ecologie, modă, poziționarea față de orientarea politică de extremă dreaptă a alegătorilor din Est și Vest, biserica religiilor (în Germania, enoriașii plătesc impozitul pe salariu către biserici), cerșitul și persoanele fără adăpost, emigrație și refugiați, feminism, sistemele de sănătate, stomatologia, relația medic-pacient, majoratul, raportul dintre părinți și copii, concediul de odihnă, casele de asigurări, sistemele de pensii, natalitatea, persoanele cu dizabilități, muzee, cinematografe, climă, trafic, donare de organe și transplant sau emigranți și imigranți.

Cartea aceasta, deși schițează deosebirile de mentalitate umană, dar și confluente suficiente din cele două puncte cardinale, te ajută și te convinge să-ți înțelegi locul tău în lume, să-ți urmărești evoluția și de ce nu involuția propriei identități; în același timp, însă, poate fi socotită și un roman modern de actualitate, ori un jurnal „pe sărite” de mărturii nefardate, sincere, bazate deseori pe propriile sale experiențe de viață, cu ușoare inserții sentimentale când vine vorba de satul său natal ori scene din copilărie sau studenție din care s-a hrănit deseori când l-a prins dorul de ele, purtându-le cu sine, așa cum, de altfel, facem cu toții oriunde ne-am afla. În plus, are harul tonic al unui autor cu adevărat îndrăgostit de viață și de semeni, ceea ce te face să te desparți de ea cu sufletul împăcat.

Icu CRĂCIUNRebreniana*(continuare din pag. 1)*

limba română. A fost coleg cu George Coșbuc din Hordou, despre asta, Liviu mărturisește următoarele: „Tatăl meu a fost coleg de liceu, de clasă și de bancă, cu marele Coșbuc. Au fost prieteni buni, ca doi frați. De multe ori, sâmbăta după-amiază, când n-aveau cursuri, porneau împreună, pe jos, cu cărțile subsuoară, spre Hordou, să petreacă duminica la părinții lui Coșbuc și să se întoarcă pe urmă, luni dimineața, la școală, firește tot *per pedes apostolorum*. Au fost împreună, Coșbuc și tatăl meu, până în clasa a patra de liceu. Pe urmă s-au despărțit pentru foarte mulți ani. Coșbuc a continuat liceul în

Năsăud până la „maturitate” (așa i se zicea acolo, pe atunci, bacalaureatului), pe când tata a trecut la „preparandia” din Gherla de unde a ieșit învățător, tocmai în anul când Coșbuc, bacalaureat, a îmbrăcat întâia oară fracul și jobenul care sunt, pentru absolvenții liceului, după tradiția păstrată – mi se pare până azi, în partea locului – atributele exterioare ale maturității, întocmai ca toga virilă la romani.” (Liviu Rebreanu, *Coșbuc*, în volumul *Amalgam*, București, (1943), p. 40). După preparandie, va urma timp de doi ani, un curs de notari la Făgăraș (1881-1883). În 1885 se căsătorește cu Ludovica Diugan, fată frumoasă, destoinică, talentată, cu drag de artă, având ca naș

pe Mureșan Petru, notar din Dej, logodna și cununia au fost anunțate în publicația brașoveană „Gazeta Transilvaniei”, nunta în februarie 1885 și logodna cu trei luni în urmă, precum și în revista „Familia”. Ca atare, după armată, va ajunge funcționar la oficiul poștal din Chiuza, unde se retrag și mirii. Timp de șase luni, Vasile Rebreanu are de făcut cătănie la Bistrița. De aici va trece la Târlișua ca sub notar timp de un an. În acest loc se va naște Liviu, apoi din 1881, până în 1888, se mută la Lăpuș, ca învățător la Școala Română

*(continuare în pag. 3)***Iacob NAROȘ**

Rebreniana**Vasile Rebreanu**

(continuare din pag. 2)

Confesională, unde se va naște Iulius Sabin. Între timp, va scrie la „Gazeta poporului” din Timișoara cu teme ca: săpun, lapte, reportaje... Tot aici se naște Petru.

Cu sprijinul lui Grigore Moldovan, profesor universitar din Cluj, Vasile va trece în învățământul de stat comunal cu predare în limba maghiară, exact ce condamna în articolele sale, dar e motivat din punct de vedere financiar, aici, fiind mai bine plătit. Așa va ajunge la Maieru, undeva pleca pe fugă din cauza datoriilor acumulate. Drumul e descris de Liviu (vezi capitolul „Primul născut”). Deși a fost criticat în ziar („Cântec nou”), Vasile Rebreanu s-a reabilitat în fața măierenilor, a fost chiar simpatizat de Ileana grofoaia cu care a pus la cale căutarea unei comori din Ilva Mică. A fost poreclit „Ungurescul”, în primul an, la clasa maghiară a avut un singur elev. S-a remarcat prin latura practică (pomi fructiferi și stupii moderni, plus alte îndeletniciri ca: dentist sau consultant juridic pentru pricinile țăranilor din zonă. Frecventează clubul de la Armanul, se ceartă cu grofoaia, ca atare, schimbă temporar locuința prin Anieș, după care ajunge la „Colectăru”. E prieten cu notarul Dănilă Sanjoan care-i cunună copiii născuți la Maieru. Ludovica are preocupări pe linie de cor și teatru, se naște al patrulea copil, o fată, moare Petru, jale mare pentru părinți.

Vasile Rebreanu i-ar fi fost învățător și lui Liviu, asta după o relatare a scriitorului cam echivocă din „Conferința despre Răscoala”. În 1927, scriitorul, la invitația prietenului său Ioan (Iulian) Cioarba se retrăgea să scrie în clădirea școlii din Maieru: „Școala era veche, cu o grădină care mergea până la malul Someșului. Scriam numai noaptea, ca totdeauna, într-o liniște ideală. Când deschideam ferestrele se auzeau apele Someșului murmurând parcă numai amintiri. În școala aceasta făcusem și eu primele clase primare, învățător fiind tatăl meu. Deseori, mai ales în primele nopți, mă pomeneam copleșit de amintirile copilăriei, întorcându-mă înapoi cu gândul ca să-mi

regăsesc jocurile și bucuriile, în loc să isprăvesc aventurile eroului meu din *Ciuleandra*.”

Probabil să-i fi fost la clasă vreun an, o nouă mărturisire a lui Liviu ne aduce alte amănunte asupra lui Vasile Rebreanu: „Tata se arată totdeauna sever, nu râde niciodată cu copiii și e învățător. Noi am înțeles însă demult că strășnicia dumnealui trebuie să fie prefăcută. Întâi, pentru că nu ne-a bătut niciodată. Pe urmă, când vorbea cu sătenii, spunea atâtea glume, de-ți venea să te tăvălești de râs... Mai frică ni-e de mama, care e veșnic necăjită și, cum zice, cum lovește... (Cf. *Cuibul visurilor* din *Liviu Rebreanu, Opere*, vol. 2, p. 277). Pe de altă parte și Alexandru Ioan Jarda se declară „fostul d-tale dascăl” (vezi scrisorile nr. 143341 și 143342, din Maieru, la 23 martie 1923 și 13 dec. 1923). O scurtă istorie a școlilor măierene ne arată că școala trivială a luat naștere la 1766, odată cu cele de la Năsăud și Monor. Virgil Șotropa și N. Drăganu susțin că acea „școală populară” de după 1816 a fost benefică pentru întreaga zonă, deoarece avea și o latură practică printr-o grădină economică ce-i familiariza pe elevi cu pomăritul. După 1886, școlile au fost preluate de administrația Ordinariatului arhiepiscopesc greco-catolic din Gherla, ele erau conduse de senat, în frunte cu preotul din localitatea respectivă.

Ilderim Rebreanu fantazează mai ales asupra lui Liviu și Emil, în rest, respectă realitatea sub o formă romanescă sau de cronică neavând argumente pertinente prin resurse bine delimitate. Un portret al lui Vasile Rebreanu din punct de vedere fizic reține atenția: „Nu prea mare de stat și cu o constituție fizică mai degrabă firavă, cu ochii verzi, părul șaten închis și mustață abia mijită... Îmbrăcat într-un surtuc de culoare neagră și o pereche de pantaloni de postav, gri deschis. Pe cap o pălărie neagră, cu boruri tari, înguste și răsfrânte în sus, iar în picioare ghete negre, colbuite... Gulerul de celuloid, aflat sub cel al cămășii albe, te incomoda vizibil și abia așteptai să ieși din orășel, pentru a-l scoate și a putea respira în voie.” (*Op. cit.* p. 11).

Note:

Nicolae Gheran, *Tânărul Rebreanu*, Editura Albatros, București, 1986, capitolul intitulat *Învățătorul Vasile Rebreanu*, (p. 38-57).

Vasile Rebreanu (1862-1914) *Învățător, folclorist și animator cultural*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2008, ediție îngrijită de prof. Sever Ursu.

Tiberiu Rebreanu, *Cronologia familiei Rebreanu (extras din culegerea „Cercetări de limba și literatura română*, Sibiu, 1981, *Societatea de Științe Filologice*, Filiala Sibiu, p. 151.

Ilderim Rebreanu, *Spectre în labirintul uitării, Romanul familiei Rebreanu*, vol. I, *De la Alfa la Omega*, Editura Zip – MMXI, 2011, capitolele intitulate *Vasile*, p. 11, 46, 134, 211, 453.

Ilderim Rebreanu, Vol. II *Cei morți și părăsiți*, editura Zip, 2011, p. 5.

Clemente Plăianu – *Chiuza, veche vatră românească și leagăn al Rebrenilor*, *Monografie*, Editura „Viața creștină”, Cluj-Napoca, 1998, p. 512-517.

Nicolae Drăganu, *Toponimie și istorie*, Cluj, 1928, p. 90-97.

Liviu Rebreanu, *Mărturisiri*, capitolul „Coșbuc”.

Mircea Popa, *Date noi despre familia Liviu Rebreanu*, în „Limba și literatură”, vol. I, 1979, p. 74.

Livia Rebreanu – Hulea, *Familia Herdelea*, 1995, p. 35.

Tiberiu Rebreanu, „Calvarul gloriei”, Editura „Cargal Press”, Bacău, 1995, capitolul „Vasile Rebreanu”, p. 23-33 și 113-134.

Gavril Scridon, „Învățătorul Vasile Rebreanu – culegător de folclor” în „Cuibul visurilor”, Maieru, Anul I., nr. 3, august 1996, p. 4.

(Capitol dintr-o nouă carte în lucru cu titlul provizoriu „REBREANU ȘI REBRENII - O biobibliografie documentară”)

Iacob NAROȘ

Cartea**Menuț Maximilian, Poetul**

Menuț Maximilian, absolvent al Facultății de Litere a Universității "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca, este directorul cotidianului "Răsunetul", cel mai știut/citit ziar din Bistrița-Năsăud. Redactor șef al "Răsunetului cultural". Președinte al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și al Asociației de Științe Etnologice din România, toate acestea pentru "simplul motiv" de a fi, dacă nu vă deranjează, autorul unor remarcabile volume de poezie, proză, critică și istorie literară, etnologie și folclor. Prolific și implicat. Extrem de eficient și îngrozitor de modest.

De-a lungul anilor, a fost învrednicit cu numeroase și importante premii: Premiul pentru poezie din Liban, Premiul pentru poezie al Malaeziei, Premiul pentru poezie din New York (Institutul de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă), Premiul pentru Literatură din Istanbul (Universitatea din Istanbul și ICR); Premiul Festivalului de

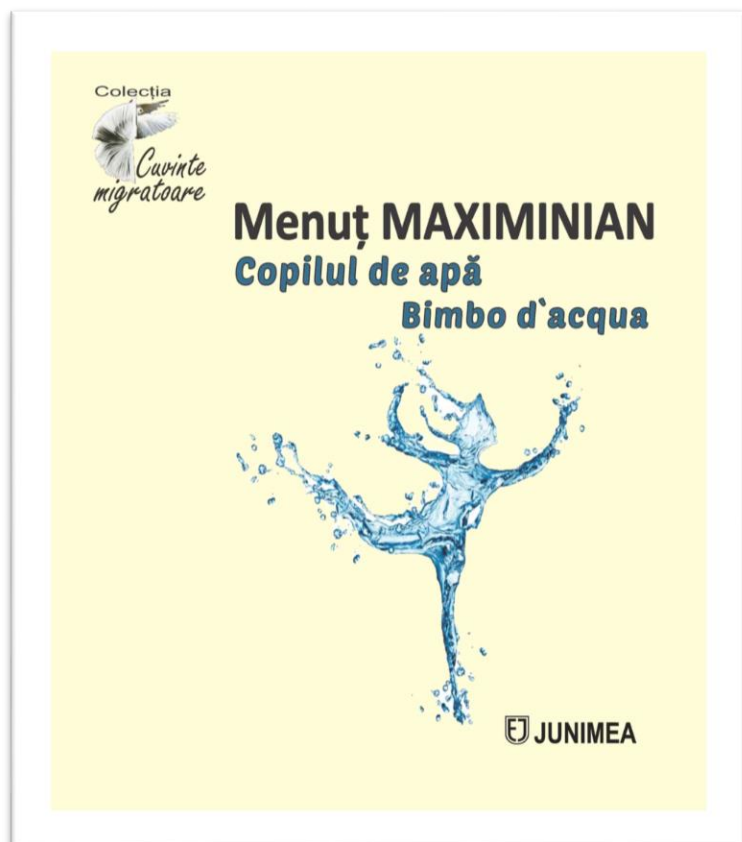
Proză "Liviu Rebreanu", Premiul Festivalului de Poezie "George Coșbuc", Premiul Municipiului Bistrița (de două ori prin Medalia "Liviu Rebreanu" și Medalia "Andrei Mureșanu"). Toate acestea fiind menționate pe clapeta copertei I a recentei sale apariții editoriale: "Copilul de apă"/ "Bimbo d'acqua", ediție bilingvă (română-italiană). Traducere în limba italiană de Livia Mărcan, cu o prefață de Constantin Cubleşan și postfață de Andrei Moldovan. Colecția "Cuvinte migratoare", Editura Junimea, Iași, 2022.

O notă de pe contrapagina foii de titlu ne informează că "Ediția de față are la bază volumul "Crucea nopții" (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018), revăzut și adăugit. Titlul "Copilul de apă" a fost ales la sugestia poetului Ion Mureșan.

"La al patrulea volum de versuri, scrie prefațatorul acestei cărți, e de-acum limpede pentru oricine că Menuț Maximilian practică

(continuare în pag. 4)

Aurel PODARU

Cartea**Menuț Maximilian, Poetul***(continuare din pag. 3)*

gazetăria (la Bistrița) și eseu critic, reportajul literar adesea, cu sensibilitatea poetului, firea sa meditativă și nostalgică relevându-se deplin într-o poezie laconică, de notație, împlinită undeva între aforism și contemplație de tip haiku." Dar asta nu înseamnă însă că Menuț Maximilian, ca să-mi dau și eu cu părerea, a uitat de locurile sale de baștină. O spune și Constantin Cubleșan, gata să-mi ia vorba din gură: "Citadin prin adopție, poetul rămâne același discret evocator al universului rural pe care îl transformă emoțional în elementele metaforice ale orașului («În orașul în care lumina vine din felinar») sub dominanța cărora își rostește verbul, marcat de însemnele unei tradiții ancestrale: «Viața mea e un colind»."

O fi, dar noi suntem atenți și recepționăm fiecare cuvânt scris de Constantin Cubleșan într-o prefață aplicată, care spune totul despre poemele lui Menuț: "...scurte inserții reflexive («Profetii înscrise în scrinul vieții») în marginea realităților diurne pe care le percepe, tot așa, cu o ușoară melancolie în evocarea satului (transilvan) văzut într-o perspectivă de tip pictural: «Cerul e sprijinit pe vârful căpițelor de otavă». Tocmai de aceea se și comportă cu evlavie unui neaș sătean ce iese în largul lumii: «Mă descalt la poarta vieții, ducând cu sine emoția copilăriei («Poți să zbori/

De mână cu copilăria») și, mai mult, înaintează pe meridianele lumii «purtând istoria în bagaje»

Indiferent pe unde îl duc pașii, de la Madrid la New York, din Malaezia la Istanbul («Cafea turcească la ibric/ Și muzici orientale»/ etc., notația fugară surprinde stări emoționale inedite, exotice, însă aromele câmpului de-acasă persistă în suflet, identificate într-o ritualică religioasă: «Iarba va striga înviere»". Modernitatea unei astfel de creații se impune de la sine, poetul demonstrând-o printr-o «scriitură suplă, mereu sugestivă în imaginarul cultivat cu dezinvoltura trăirilor sincere și plenar. Menuț Maximilian e o voce distinctă în ansamblul generației sale tinere, volumul de față înlesnind cititorului descoperirea unui temperament delicat, din stirpea acelora care pot să jubileze trăindu-și viața prin poezie."

Postfața volumului, semnată de, am spus-o deja, regretatul Andrei Moldovan, vine ca o mână pe textul comentat. El realizează un adevărat profil de poet: "Cu un discurs liric original, dar echilibrat, fără să se lase furat de un spectacolar gratuit, poetul știe să se comunice într-o lume a esențelor, printr-un limbaj transparent, creator de valori estetice. Universul lui Menuț Maximilian are în centrul său satul. (satul transilvan, am adăuga noi, recte Dumbrăvița lui Menuț). Nu domină nostalgia după repere pierdute în trecerea vremii, ci risipirea lui într-o lume de azi, poate chiar o naștere nouă, ține să precizeze Moldovan în

postfață. A rusticului într-un spațiu spiritual nou care-și caută identitatea printr-o vibrație poetică nu lipsită de adâncimi tulburătoare: «Când sticla lămpii crapă sub ger/ Cerul e sprijinit de vârful căpițelor de otavă,/ Satul plutește// Sfârcurile mugurilor tresar/ Vine primăvara./ O simte calul alb.../ Pe ulița din capătul de sus al lumii// Nu e nevoie de fluier/ Mioarele pasc// Pe cărarea cât un fir de ață// Biserica înfiptă în mijlocul satului/ Miroase a cer/ Maica Sfântă bea ceai din fructe sălbatice...» (*Primăvară în Transilvania"). Și ceva mai la vale:

"Readucerea copilăriei în clipa în care curge nu este una nostalgică și nu pentru regrete horațiene este ea invocată, ci pentru transparență, pentru imaginea care se deschide dincolo de timpul de obicei poetic sperat: «Precum mângâierile bunicii/ În nopți de iarnă// Lumina arde sub covor/ Purtând în ea poveștile// Îngerilor// Sub sticla apei/ Lumea începuturilor// Copiii/ Vestesc/ În ritm de nea// Munți albi/ Țin în căuș/ Vatra satului» ("Stele albe")

În concluzie (concluzia regretatului critic și istoric literar Andrei Moldovan): "Întregul univers poetic al lui Menuț Maximilian amintește de povestea blagiană a florarului și a risipei sale".

Ce ziceți?

Aurel PODARU

Istorie**Om permanentelor revoluții românești**

Citind declarațiile de o sguuitoare sinceritate ale lui Iuliu Maniu rostite cu sobrietate ostilă patetismului declamator atât de la modă vremilor pe cari le parcurgem, peste vâzoala aspră a frământărilor se profilează impresionanta energie de caracter a acestui leader al democrației luptătoare românești, care, deși părea „înlăturat” din viața noastră politică de către cele două dictaturi militare din ultimul deceniu, a fost principalul îndrumător al acțiunii de răsturnare a regimurilor oprimate.

Intr'o lume de veleități gelatinoase, Iuliu Maniu a venit în politica românească cu intransigența convingerilor ardelen, cu afirmarea bravă a credințelor în supremele principii ale libertății dela cari niciodată nu s'a abătut.

Cine a stat aproape de sbuciumul său în vremile întunecatelor așteptări din ultimii ani — și în rândul întâi trebuie pomenit tineretul Transilvaniei, pelerin credincios al admirației statornice — s'a convins că președintele partidului național - țărănesc nu reprezintă o organizație politică, ci întrupează însăși România luptătoare, garanția înaltă a drumului trasat în viitorul plin de măreție al Neamului. Înzestrat cu o pasiune granitică de luptă, mărturisind o adversitate organică față de orice dictatură și un fanatism șovin continuu și îndărătnic afirmat, Iuliu Maniu a rămas icoana permanentelor călăuziri pentru toate vremurile.

Iuliu Maniu

Vorba lui, atunci când nu comandă, alunecă mereu pe panta mărețiilor transilvane, sugestionată de exaltarea trecutului, animată de evocările de înălțare ori umilire ale Neamului.

Iuliu Maniu nu s'a lăsat doborât de nici o mișelie și din cataclismul credințelor sale nu lasă nici o silabă. Creiat la școala politică a Transilvaniei răsbitoare prin toate vremile și înălțat din centrul de permanentă animare a insurecțiilor care este Blajul, a militat totdeauna pentru libertatea totală, nestrânsă în corsetul nici unei restricții. Credința aceasta, păstrarea neștirbită a conduitei morale creștine, energia surdă a tenacității robuste ce a dovedit în toate acțiunile, l-au situat la postul de grea și permanentă răspunere al îndrumării politicii românești.

Măhnit de toate lepădăturile vinovatelor rătăcirii F.R.N.-iste și Antoniste, lovit de toți cavalerii situațiilor oportuniste, el a rămas credincios Programului dela Alba-Iulia, ceaslovului măreț, cuprinzător, al Unirii celei Sfinte, pe care nu l-a trădat și pe al cărui pergament n'a mizat, scandând beneficii personale ca atâția hulpavi.

Purtând o iubire mișcătoare pentru toate provinciile românești - fiindcă nimic nu se uită și la niciun capăt de țară nu se renunță - pentru toată jertfa desrobitoare ce au dus-o, jertfa pornită din transfigurarea chemării istorice, el crede că orice înfrângere se spală prin împărtășaniile victoriilor cari vin mai repede ori mai târziu.

Iuliu Maniu, ajutat de ceilalți fruntași luptători ai Democrației Românești în frunte cu

Brătienii, Lucrețiu Pătrășcanu, C. Petrescu și alții atâția rămași anonimi în vânzolarile de acum, a reabilitat România. Personalitatea sa radiază atâta autoritate, respiră atâta venerație, încât însuși Mareșalul Stalin s'a exprimat în cuvinte elogioase despre d-sa. În mesajul trimis de d. Beneș, președintele republicii Cehoslovace, d-lui Gafencu în primăvara acestui an, bărbatul de stat al țării vecine și amice, spunea textual:

„Stalin s'a interesat în modul cel mai viu de d. Maniu, subliniind cu hotărâre că democratizarea României se va putea face numai prin acțiunea sa”. Cu toate acestea, Iuliu Maniu n'are nimic orgolios în construcția sufletească, nimic din îngâmfarea adesea justificată a biruinței binelui asupra răului. Aceasta s'a putut constata și cu ocazia alcătuirii guvernului de acum când „s'a învins chiar și pe sine” - cum spunea Cicero.

Dârz, cu oțelul privirilor ațintit spre viitor, Iuliu Maniu a rămas omul permanentelor revoluții românești. A biruit toate situațiile într'o jumătate de veac de luptă politică, cu îndrumarea rușilor din ceasloave, „cu forțele morale și energiile sufletești cu cari a înzestrat Dumnezeu Neamul nostru” - cum spunea în declarațiile făcute presei - prin tenacitate și hotărâre fermă.

Iuliu Maniu va predica încă mult timp vremilor ce vin.

(Articol scris de Emil Boșca-Mălin și apărut în ziarul *Curentul*, nr. 5939 din 29 august 1944)

A consemnat **Viorel-Daniel PARTENE**

Istorie**Grănicerii din comuna Maieru semnari ai petiției adresate Curții de la Viena în anul 1886**

Curtea de la Viena a hotărât desființarea regimentelor de graniță din Transilvania, la începutul anului 1851¹. Vestea a generat o mare surprindere, dar și decepție în rândul grănicerilor năsăudeni². Această măsură a creat îngrijorare în rândul comunității grănicerești din Țara Năsăudului în ceea ce privește soarta averilor grănicerești, ceea ce a dus la convocarea la Năsăud la data de 13 martie 1851 a unei adunări a tuturor fostelor comune grănicerești³. După dezbateri îndelungate, reprezentanții tuturor celor 44 comune ale fostului regiment grăniceresc năsăudean au hotărât printr-o declarație ca:

- să țină munții în folosință întocmai cum au fost împărțiți celor 44 comune și cum i-au folosit și în timpul militarizării; iar în munții neîmpărțiți și dați în arendă, precum: Crăciunelul, Dosul Stânișoarei și Poiana Rotundă, respectiv arenzile, după aceștia să intre pe viitor în fondul școlar general al comunelor;

- să conserve fondul școlar nealterat și a-l spori sub aceleași condiții cum s-a declarat la înființarea sa;

- să susțină fondul de montură pe lângă expresia hotărâre că cei 17.000 florini monedă convențională, depuse în hârtii de stat cu 5%, să rămână și mai departe tot astfel alocate, iar interesele să se întrebuințeze pentru cultura mai înaltă alor 44 comune grănicerești din regimentul al II-lea român⁴.

Trecerea ținutului grăniceresc năsăudean de la administrația militară la cea civilă a început să se facă la 1 Aprilie 1851. Grănicerii și urmașii lor erau ferm convinși că întreaga proprietate a fostului ținut grăniceresc năsăudean li se cuvenea atât de jure cât și de facto, organele administrației financiare au început să emită pretenții chiar și acolo unde averile grănicerești erau recunoscute de împărat⁵.

Trebuie amintit faptul că noile autorități instalate după revoluția de la 1848/1849, prin modul cum au procedat, s-au văzut confruntate cu un val de nemulțumiri în lumea sătească grănicerească. Acestea s-au datorat nobililor proprietari care au refuzat să aplice legislația agrară din 1848 și ordinului de dezarmare a trupelor țărănești organizate din timpul revoluției⁶.

Creându-se asemenea climat politic și administrativ, comunitatea grănicerească a trecut la aplicarea tacticii întocmirii de petiții care vor fi adresate Curții din Viena. Mișcarea petiționară a evoluat pe două planuri:

- implicarea elitelor românești, care constituiau delegațiile la Viena, mandatate să susțină cererile politice ale românilor;

- angajarea reprezentanților comunităților rurale, la nivel zonal, să înainteze petiții care să le apere vechile privilegii și propriile interese⁷.

Datorită acestui fapt, s-a constituit și primul Comitet al fondurilor grănicerești din Năsăud care era reprezentat de două comisii: economică și scolastică⁸.

Pe parcursul zecilor de ani ce au urmat năsăudenii au înaintat mai multe petiții (suplici). Obiectul articolului de față este cea de-a „șasea petiție adresată Majestății sale la 28 octombrie 1886. Contextul întocmirii acestei petiții a fost determinat de mai mulți factori:

- o tendință autoritară și politica de maghiarizare promovate;

- introducerea în comitat a ideii de stat maghiar;

- intentarea de familia Kemeny comunelor grănicerești a unui proces prin care se cerea, în schimbul recunoașterii dreptului de proprietate și folosință a nouă munți revendicați de către grăniceri, suma de 3.110.490 florini;

- dispunerea schimbării caracterului confesional al școlilor românești în școli fundamentale;

- înființarea de școli comunale cu program de predare în limba maghiară;

- obligativitatea limbii maghiare în administrație și justiție⁹.

Situația devenind insuportabilă pentru români, membrii Comitetul administrativ al fondurilor s-au întrunit la Năsăud în data de 3 octombrie 1886. S-a luat hotărârea privind desemnarea avocaților Dănilă Lica și Gavrilă Man să întocmească petiția care să fie susținută de documente, aceasta fiind înaintată împăratului la 11 noiembrie 1886. În mare, acestea prevedea și atrăgea atenția că:

- averea și existența locuitorilor din fostul Regiment al II-lea de graniță era în pericol datorită rea voinței, abuzului și poftei de avere a comitelui suprem Bánffy Dezideriu și a colaboratorilor săi;

- înșirarea faptelor care dovedeau uneltirile și ilegalitățile comise;

- interzicerea de către comitele suprem, în calitate de comisar regesc, prin ordine repetate organului administrativ al fondurilor de a mai adresa rapoarte autorităților superioare;

- s-a interzis ținerea de ședințe de către Comitetul administrativ al fondurilor;

- l-a suspendat pe directorul Gimnaziului din Năsăud fără consultarea ordinariatului episcopesc greco-catolic din Gherla și fără ascultarea Comitetului administrator de fonduri.

Această petiție și-a găsit ecou favorabil și în presa vremii. Un asemenea exemplu îl constituie „Gazeta Transilvaniei” care a publicat textul integral al petiției în mai multe numere¹⁰.

Acestui demers, bineînțeles, că s-au raliat și grănicerii din cercul Rodnei, întocmind fiecare comună o listă cu numele tuturor grănicerilor. Tot pe această cale își exprimau

„cea mai profundă și cordială mulțămire și recunoștință pentru acest pas energic și bărbătesc, întreprins în favorul și în interesul nostru. Venim a vă asigura că cele expuse în acea plânsoare sunt efluxul adevărat al simțămintelor noastre, sunt copia fidelă a durerilor și necazurilor noastre, ce ne bântuie în o măsură neexprimabilă, venim a vă declara sărbătorește că aderăm întru toate și aprobăm cu trup și suflet modul de procedare, abnegația și curajul civic cu care ați înfruntat și bravat toate piedicile și greutățile ce ne stau în cale în cale întru apropierea și expunerea durerilor și nevoilor noastre la Treptele Înaltului Tron, la picioarele Prea bunului nostru Împărat și Rege apostolic.

Asigurându-vă despre încrederea noastră neclătită, suntem cu toată stima.

Rodna Veche, 5 decembrie 1886”¹¹.

Grănicerii din Maieru, semnari ai acestei petiții au fost: Ioan C. Avram, Vasile Motofelea, Vlăsa Avram, Ioan Pop Boșca, Andrei Istrate, Oprea Zuzan, Ioan D. Avram, Toma Avram, Mihai Moroșanu, Ion Barna, Cosma Bazga, Domide Motofelea, Anhidim Irini, Filip Sângeorzan, Sidor Flămând, Grigore Bolfă, Sidor Pui, Mihai Bitia, Dionisă Candale, Grigore Magdalină (prin D. Candale), Anhidim Partene, Tănase Sidor, Grigore Andronesi, Cosma Varvari, Ioan Vranău, Toma Bumbu, Zaharie Hodoroga, Iovul Boșca, Todor Coruțiu, Pantelimon Pop, Login Coruțiu, Alexandru Lorințiu, Paramon Hoza, Afrim Mogovan, Iosif Lăzăroaie, Lazar Sidor, Mihai Pop, Andrei Dubăliariu, Vonifat Hoza, Iacob Tioncanu, Artene Berendea, Terente Rebrîșoreanu, Savir Ureche, Scridon Juca, Dumitru Deac, Pantelimon Lorințiu, Dionisiu Berendea, Trofim Rațiu, Samoilă Hodoroga, Alexandru Pop, Zaharie Andronesi, Simion Ciapa, Ștefan Lorințiu, Maxim Vranău, Domide Varvari, Ion M. Rațiu, Iulian Lorințiu, Isac Tioncanu, Simion Sângeorzan, Vasile Broscă, Ion Dumitru, Vasile Grigoroșoiu, Vasile Berendea, Marian Ureche, Trofim Hodoroga, Ion Cârcee, Nicolae Macavei, Vasile Hangia, Maxim Motofelea, Clement Bolfă, Ion Adausu, Simion Rauca, Steofir Motofelea, Domide Hodoroga, Terenete Bumbu, Iosif Rauca, Scridon Scridonețiu, Leon Juca (prin Mihai Bitia), Iacob Pop, Ioachim Cărbune, Filip Motofelea, Basiliu Pop, Pop Filimon, Vonifat Bumbu, Emanoil Isip, Condrate Boca, Ioan Pop Buia, Ilie Kobzațu, Filip Hodoroga, Toader Gălușcă, Florea Sidor, Mihai Sângeorzan, Simion Boșca, Ștefan Sidor, Cornilă Candale, Zachim Gălușcă, Ion Scridon Hadarenu, Pantelimon Mureșian, Trofim Bolfă, Iacob Barna, Gavrilă Lăzăroaie, Ion Ciroie, Ilisie Strâmbu, Aftone Croitor, Mihăilă Candale, Pantelimon Candale, Gavrilă Rebrîșoreanu, Casian Mureșian, Silvestru Negrușeriu, Ilisie Hodoroga, Mărtian Vranău, Clement Andronesi, Login Matei, Gherasim Flămând, Zaharie Ometiță, Vasile Hadareu, Maxim Rauca, Cosma Hangea, Filip Ureche, Arsente Candale, T. Ureche, Login Cărbune, Ion Popica, David Ciapa, Procope Hoza (prin Mihai Bitia), Cifor Rebrîșoreanu, Todor Rebrîșoreanu, Login

(continuare în pag. 6)

Alexandru DĂRĂBAN

¹ Virgil Șotropa, *Districtul grăniceresc năsăudean*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975, p. 260.

² Idem, *După revoluția de la 1848*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1927, nr. 27, p. 23.

³ Nestor Șimon, *Vasile Nașcu, viața și faptele lui, Năsăud*, Editura M. Onișor, 1911, p. 34.

⁴ Iuliu Moisil, *Vasile Nașcu 1816-1867*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1936, nr. 20, pp. 386-387.

⁵ Mircea Gelu Buta, Adrian Onofrei (editori), *Petiții din granița năsăudeană în a doua jumătate a secolului al XIX-lea - Contribuții documentare*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012, p. 8.

⁶ Ioan Bolovan, Anton Dorner, *Istoria Transilvaniei, Vol III (de la 1711 până la 1918)*, Cluj-Napoca, Academie Română - Centrul de Studii Transilvane, 2008, p. 388.

⁷ Mircea Gelu Buta, Adrian Onofrei (editori), *op. cit.*, pp. 10-11.

⁸ Nestor Șimon, *op. cit.* p. 58.

⁹ Mircea Gelu Buta, Adrian Onofrei (editori), *op. cit.*, pp. 44-15.

¹⁰ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XLIX, 1886, nr. 256, p. 1; Idem, nr. 257, pp. 1-2; Idem, nr. 258, pp. 1-2; Idem, nr. 259, pp. 1-2; Idem, nr. 260, pp. 1-2; Idem, nr. 261, p. 1.

¹¹ Idem, nr. 284, p. 2.

Istorie**Grănicerii din comuna Maieru semnatari ai petiției adresate Curții de la Viena în anul 1886***(continuare din pag. 5)*

Candale, Maței Berendea, Trofim Groza, Tanase Groza, Ion Hangea, Gavrilă Murășanu, Gavrilă Bolfă, Grigore Bolfă, Grigore Buia, Cosma Boca, Irime Vasilca, Vasile Otic, Avacom Bob, Arsenie Voniciac, Ion Croitor, Ion Buia, Vasile Buia, Sidor Borș, Sidor Hangea, Iacob Sângeorzan, Terente Țarcoman, Terente Pățitul, Onisim Ureche, Gavrilă Cârcee, Nechita Sângeorzan, Pavel Ciroie, Samoilă Ciroie (prin Mihai Bitia)¹², Mitrofan Pârlea, Clement Pârlea, Ilie Pui, Teodor Hangia, Vasile Balota, Domide Pui, Gavrilă Pui, Iovul Motofelea, George Motofelea, Ion A. Cărbune, Samuilă Negrușeri, Iacob Bumbu, Grigore A. Timuca, Aftone Andronesi, Clement G. Bolfă, Timotei Berendea, Ștefan Otic, Silvestru Otic, Pavel A. Lăzăroaie, Ioniță Lăzăroaie, Grigoraș Deac, Grigore Deac, Ștefan Sângeorzan, Ioachim Ustina, Filip Rațiu, Ion Rațiu, Ilie Sângeorzan, Grigore Savan, Iacob Coruțiu, Procope Hădărău, Avacum Hodoroga, Andronic, Scridonesiu (prin Mihai Bitia), Procope Scridonesi, Onisim Andronesi, Andron Vasilca, Doroftei Cărbune, Grigore Popicka, Tanase Timuca, Grigore Timuca, Nechita Timuca, Toader Vârtic, Paramon Flămând, Vasile Avram, Damian Cărbune, Scridon Cărbune, Roman Vârtic, Pantelimon Avram, Sirdea Rauca, Paramon Olariu, Profir Rauca, Zenovie Flămând, Vasile Vârtic, Dumitru Avram, David Ciroie, Anhidim Fleșca, Benedic Bumbu, Avacom Hoza, Savir Hoza, Ion Hoza, Maței

Hoza, Cifor Berende, Pavel Hodoroga, Griasim Ureche, Ion S. Barna, Petre Ilovan, David Leonte, George Truțiu, Marcu Croitor, Ioan I. Berendea, Anton Berendea, Iovul Ureche, Ioan G. Ureche, Cifor Leonte, Toader Hoza, Iacob Gălușcă, Andron Croitor, Platon Candale, Terente Ureche, Cifor Cioncan, Leonte Hoza, Avacom Clompoșiu, Pavel Madalina, Nicolae Candale, Trofim Vranău, Grigore Candale, Vasile Rauca, Bonifat Candale, Cifor Sidor, Cifor Pop, Gavrilă Breja, Simion Andronesi, Onisim Tioncanu, Tanase Sidor, Santon Candale, Terente Barna, Simion Ursa, Sidor Barta, Filimon Barta, Iosif Barna, Domide Candale, Marțian Tioncanu, Login Olariu, Mihai Ion Pop, Alexandru Pop, Ion Buhai, Ion Strâmbu, Varnava Strâmbu, Simion Lorințiu, Ștefan Berendea, Anton Motofelea, Costan Bolfă, Mihai Sidor, Costan Coruțiu, Ioan Coruțiu, Sidor Olariu, Ion Motofelea, Iacob Groza, Iacob Crețiu, Grigoraș Gălușcă (prin Mihai Bitia)¹³.

Năsăudenii nu vor scăpa de nedreptățile comitelui suprem, baronul Bánffy Dezideriu decât în anul 1892, când a părăsit funcția de comite suprem, datorită faptului că a fost ales președinte al parlamentului maghiar. În ce privește procesul cu familia Kemény, în anul 1890 s-a încheiat „o pace judecătorească” prin care partea reclamantă și-a retras acțiunea de revendicare în schimbul unei despăgubiri în valoare de 315.000 florini¹⁴. Suma, eșalonată în trei rate urma să fie plătită de comune, în a căror conturi statul avea să verse la scadențele

stabilite sumele datorate din veniturile pădurilor.

Cu această ocazie s-au reglementat și problemele teritoriului minier de la Rodna, care urma să treacă în proprietatea statului pentru explorări miniere. În schimb statul permitea comunelor interesate care aveau deasupra acestui teritoriu minier pășuni montane să folosească fără plată drumurile pentru ducerea vitelor la pășune, izvoarele, fântânile și să întrebuițeze lemnul necesar construirii colibelor ciobănești.

Prin Pacea judecătorească din 1890 – precedată de Contractul din 1872 – dreptul de proprietate al comunelor grănicerești asupra pădurilor, munților și a celorlalte bunuri grănicerești era recunoscut, el nemaiputând fi contestat nici de către organele statului și nici de unele familii de aristocrați unguri¹⁵.

Începând cu petiția din anul 1851 și dusă de reprezentanții grănicerilor cu voință, râvnă și perseverență prin celelalte petiții întocmite, cea din 1886 a fost ultima cu care se încheia astfel o epocă de luptă, spre un final care s-a decis, până la urmă, în favoarea lor.

¹² Idem, nr. 289, p. 3.¹³ Idem, nr. 290, p. 2.¹⁴ Victor Onișor, *Legile grănițerilor năsădeni*, Bistrița, 1905, pp. 59-75.¹⁵ Mircea Gelu Buta, Adrian Onofrei (editori), *op. cit.*, p. 48.**Alexandru DĂRĂBAN**Istorie**SPIONAJUL DE-A LUNGUL VEACURILOR
S.M.S-UL, CEA MAI MARE ORGANIZAȚIE DE SPIONAJ DIN ARDEAL**

Spionajul este o armă puternică. El face ravagii mai mari decât tunul, decât gazele de luptă, submarinul sau avionul. Acest fapt a făcut ca toate popoarele să-și organizeze spionii cât mai puternic, să și-i instruiască în așa fel încât să poată avea în cel mai scurt posibil toate informațiile de care are nevoie.

Cercetând istoria, constatăm că din cele mai vechi timpuri s-a căutat prin toate mijloacele să se aibă știri despre dușman spre a-i afla intențiile și a-i paraliza mișcările. Câteva date scoase din cartea „Rețeaua morții” de general S. Palade și general I. Teodorescu, vor lămurii, credem, importanța acestei „armate nevăzute”.

*

Cele două surori bune: spionajul și trădarea, au existat de când sunt state organizate. Primele mențiuni despre ele le găsim în Vechiul Testament, Cartea lui Iosua (cap. II, vers. 1-7, 15-21 și cap. VI, vers. 21-23). Cu ocazia întoarcerii evreilor din robia egipteană, fiul lui Navi a trimis pe doi tineri să iscodească Ierihonul. tinerii au intrat în casa unei femei de moravuri ușoare numită Raab. Împăratul Ierihonului, aflând de cei doi străini, a trimis armată să-i aresteze, dar Raab i-a ascuns în podul casei, în fân, declarând în fața soldaților împărătești că cei doi au dispărut. După plecarea soldaților, Raab a comunicat tinerilor evrei că moralul cetățenilor e foarte scăzut, ajutându-i apoi să iasă din cetate.

La romani, spionajul avea o valoare foarte mare. „Speculatores”, adică spionii,

formau un corp aparte, compus din bărbații cei mai ageri, chiar dacă nu erau spadasi desăvârșiți. ei se deosebeau de „exploratores”, cercetașii, care se trimiteau în număr mai mare pentru recunoaștere. Odată descoperiți, spionii se pedepseau, ca și azi, cu moartea, în timp de război, ori cu slujirea, în vreme de pace. „Speculatores” însoțeau totdeauna cohortele. Când se apropiu de dușman, aceștia erau trimiși în tabăra dușmană spre a „strica soldații”. Vegetius scrie în instrucțiunile sale militare că dacă „un spion dă târcoale prin tabăra ta, ține o zi pe toți soldații în corturile lor și spionul e prins”.

Spionii romani întrebuițau și o scriere secretă pentru transmiterea știrilor, numită „skutale”. Ei se foloseau de un cilindru de lemn în jurul căruia se învârtea manuscrisul ce urma să fie descifrat.

Dar în privința corespondenței secrete, grecii erau neîntrețuți. Se amintește de un tiran din Siracuză care a trimis o veste importantă lui Aristogaras scrisă pe capul ras al spionului. Acesta a fost prins și percheziționat de soldații lui Darius, dar i s-a dat drumul negăsindu-se nimic asupra lui.

Cea mai veche poliție secretă

Trecând la timpurile mai noi, să ne amintim de celebra poliție secretă „Inchiziția”, creată în 1183 de consiliul de Verona. În fond, această inchiziție nu era altceva decât un fel de Gestapo ori G.P.U. din zilele noastre, care-și

avea rețeaua sa de informatori și spioni. În acel timp spionajul și trădarea jucau un rol preponderent. Inchiziția era o organizație secretă inițiată de clerici, așa după cum în vremuri vechi, preoții păgâni de pe lângă fiecare templu aveau informatorii săi în marea masă a credincioșilor. De la organizația aceasta din veacul al XII-lea s-a creat în Anglia – tot de către un cleric, călugărul Wolsey – serviciul de spionaj britanic, Intelligence-service – de azi. Insistăm asupra acestor date pentru că, în reportajele viitoare, vom dovedi că și azi cei mai prețioși informatori ai celor de peste graniță sunt ot preoții.

După desființarea inchiziției, fiecare rege și împărat și-a organizat pe lângă curtea sa spionii săi, serviciul secret începându-și acțiunea și în afara granițelor statului respectiv. Se citează din acele vremi nume de spioni temuți prin îndrăzneala și cinismul lor, ca: Delbona, Thomas, Philips și preotul Giffard. În Anglia, sub Cromwell, organizația de spionaj atinge o mare perfecțiune. Se povestește că acesta obișnuia să-și uimească musafirii, prieteni și dușmani, cu precizia informațiilor ce le avea asupra persoanei lor. El a reușit să creeze o vastă rețea de spionaj în toate țările Europei.

(Articol scris de Emil Boșca Mălin și apărut în *Tribuna*, Cluj, Anul II, 1939, nr. 20, p. 9.)

*(continuare în pag. 7)***A consemnat Alexandru DĂRĂBAN**

Istorie

SPIONAJUL DE-A LUNGUL VEACURILOR

S.M.S-UL, CEA MAI MARE ORGANIZAȚIE DE SPIONAJ DIN ARDEAL

(continuare din pag. 6)

„Cabinetul negru”

Ludovic al XIV-lea, regele Franței, apreciind importanța spionajului, a creat acel faimos „Cabinet negru” destinat să violeze secretul scrisorilor. Acest cabinet negru a jucat un mare rol în timpul revoluției franceze când denunțurile, spionajul și trădarea făceau atâtea victime în toate straturile sociale.

După Anglia, prima organizație serioasă de informații politice și militare a avut-o Napoleon Bonaparte. Acestei organizații trebuie să se atribuie în cea mai mare măsură succesele militare ale lui. De altcun, spionajul militar era cât se poate de necesar, nefiind cunoscute nici drumurile de urmat, nici resursele țărilor inamice. Studiul geografiei era puțin dezvoltat.

Napoleon I organizează un serviciu de spionaj pentru fiecare corp de armată, iar conducerea superioară o încredințează generalului adjutant Savary, care avea sub ordinele sale pe celebrul spion Schulmeister. Acesta, datorită însușirilor sale extraordinare, deși spion francez, a reușit să participe, în calitate de general, la un consiliu de război prezidat de Frederic al II-lea. Spionajul francez cheltuia sume considerabile pentru coruperea ofițerilor inamici, ceea ce era un lucru relativ ușor în acea epocă când ofițerii își ofereau serviciile când unei armate, când alteia. Se povestește că generalul Savary avea în timpul campaniei din 1805 o ladă plină cu aur din care plătea spionii. Grație numeroșilor săi agenți, Napoleon a cunoscut în timpul acestei campanii toate mișcărilor inamicului și compunerea armatelor sale.

În Anglia, lupta de veacuri cu Irlanda, a oferit un câmp vast de activitate și de experimentare pentru agenții de spionaj. Canning, ministrul de externe al Marii Britanii, reușește să cunoască din vreme condițiile tratatului de la Tilișt între Alexandru al Rusiei și Napoleon. El ordonă bombardarea orașului Copenhaga, distrugând în același timp flota daneză pentru a scoate din cauză confederația nordică, evitând astfel o invazie în Anglia.

Spionajul german, încă înainte de anul 1848, devine o instituție națională cu o ierarhie bine stabilită, pentru care Reichstagul vota un

buget anual destul de mare. Adevărata organizare a spionajului german a dat-o însă Stiber, în 1848-1849, care debutase ca anarhist, apoi a trecut în serviciul poliției secrete ruse, apoi ajungând șeful spionajului din Prusia. În anul 1864, Bismarck îl însărcinează cu prepararea invaziei în Austria; victoria de la Sadowa se datorește în mare măsură informațiilor culese de spionii săi. După ce Cancelarul de Fier își întoarce privirile spre Franța, Stiber a fost însărcinat să-și organizeze o vastă rețea de spioni în acea țară. Începând din 1868, Marele Stat major primea zilnic rapoarte de pe teritoriile franceze unde urmau să treacă mai târziu victorioase armatele germane.

Spionajul românesc

În țările românești spionajul și trădarea au fost întotdeauna în floare. Din cauza rivalității dintre domni pământeni și dintre diferitele familii de boieri, cele două principate erau împânzite de spioni. Informatorii „Înaltei Porți” erau de cele mai multe ori găzduiți de boierii pământeni. Acest lucru n-a împiedicat ca atunci când a fost vorba de pământul țării, în caz de război cu otomanii, ca boierul să predea pe spion în mâna oastei domnești. Cronicile mărturisesc nenumărate dovezi din care reiese că glasul sângelui a fost totdeauna mai puternic decât efemerele ambiții personale.

Odată cu curmarea tuturor certelor interne, prin venirea pe tron a lui Carol I, în vinele căruia curgea sânge militar german, s-a procedat, sub directa îndrumare a prințului, la organizarea unui corp de spioni, după modelul german.

Primul examen l-a dat spionajul românesc în războiul de independență când informatorii Marelui Stat Major românesc trimiteau rapoartele prin porumbei, t. f. f., semnalizări, etc. Pe baza rapoartelor întocmite de spionii români, a înaintat armata rusească și tot datorită informațiilor culese de ei, căciularii lui Vodă au înconjurat și prins pe supremul comandant al armatelor turcești, Osman Pașa.

Dovezi despre abilitatea și patriotismul spionilor români, avem nenumărate din timpul războiului mondial. O monografie completă a

faptelor brave săvârșite de atâți români, ar fi un omagiu demn adus eroismului lor...

S. M. S.

Ca ardeleni trebuie însă să subliniem un alt fapt: crearea de către ardeleni, înainte de ocuparea ținutului de armatele române, a unui serviciu de spionaj. Este vorba de memorabila organizație S. M. S., adică Secția Militară Secretă, creată în 1918 și condusă exclusiv de doctorul Carol Șotel.

Reîntors de pe câmpiile Rusiei, medicul Șotel de la Rodna Năsăudului, unde a fost martorul tragediei ruse și dându-și seama de marele rol al spionajului în timp de război, a organizat cu bani personali un nucleu de spioni, ajutat de câțiva români în care clocotea întreg avântul plin de jertfă tinerească.

Primul detașament de spioni ce făcea parte din S.M.S. era compus din: Iustin Ilieșiu – azi profesor, directorul școlii industriale din Cluj, dr. Valentin Drăgan – funcționar de bancă, dr. Iuliu Florian – canonic, colonel Emilian Savu, căpitan George Chelemen, dr. Petru Pătean – avocat, Titus Buzilă, Anhidim Bob – preot (originar din comuna Maieru, județul Năsăud, mort în floarea vârstei în 1930), dr. Titus Pop – avocat, dr. Melania Drăgan, d-ra Aurelia Băloiu, d-ra Cornelia Munteanu, dr. Ion Mețianu – medic, Ion Nemeș - funcționar, Gregoriu Morariu – pensionar, Alexandru Crișan, Ieronim Buzilă – inginer silvic, Vasile Dragomir, Ion Costin, Iulian Potra, Gavril Felecan, Iosif Rusu, Augustin Cuibus, Eugen I. Rusu, Iosif Stoica, George Dan, Iacob Albu, Alexandru Corojan, Pavel Albu și Petru Chericicheș.

Comanda supremă, timp de doi ani, a avut-o neînfricatul luptător român, doctor Carol Șotel, azi medic în comuna Aghireș, județul Cluj. Datorită sufletului său de entuziast luptător, membrii acestei înjghebari secrete au dat dovadă de un curaj și de o disciplină extraordinară, numele lor fiind legate de multe acte de eroism românesc și înainte și după intrarea armatei române în Ardeal.

S. M. S.-ul transmitea regulat rapoarte armatelor românești care înaintau exclusiv pe baza lor, serviciul de spionaj român fiind descompletat. Dar, ziarul „Tribuna” va încerca să publice în alte serii de reportaje și despre această organizație și conducătorii ei.

(Articol scris de Emil Boșca Mălin și apărut în *Tribuna*, Cluj, Anul II, 1939, nr. 20, p. 9.)

A consemnat **Alexandru DĂRĂBAN**

Eseu

Ocolul pământului în o mie una de cărți

În urmă cu ceva ani, prin februarie 2010, ne aflam în metroul bucureștean, când un grup de tineri împărțeau cărți (nu „Click”, nu tabloide, ci cărți) cui voia să primească. Unii refuzau de parcă li s-ar fi arătat un Cocktail Molotov, alții le acceptau cu un zâmbet. Am aflat pe urmă, din „România liberă”, că era vorba de un proiect cu numele „Lecturi urbane”. Studenții aceia sau elevii, ce-or fi fost, voiau să se citească în mijloacele de transport, atâta tot, dar paznicii, surprinși de ideea asta zăludă, îi fugăreau pe scările metroului ca și cum aveau în față niscai

lunetiști teroriști. Arme letale? Doar cărți. Țin minte că un bărbat cu șapcă și cu fular roșu (o figură știută, de autor basarabean; Dumitru Crudu?) deschisese *Întunecare* de Cezar Petrescu. Deși aveau hârtie de accept de la foruri, controlorii i-au dat urgent jos pe așa-ziii țacăniți, însă metroul devenise deja o sală prietenoasă de bibliotecă. La mine și la Petru n-a mai apucat să

(continuare în pag. 8)

Magda URSACHE

Se dedică Doctorului de ochi A. Irimia, care mi-a redat ceea ce se cheamă raza privirii.

„Nu se poate inventa o lingură mai bună decât o lingură. Cartea a dovedit ce poate și nu vedem alt obiect mai bun decât ea pe care l-am putea crea pentru aceeași întrebuintare.”

Umberto Eco, în dialog cu Jean- Claude Carrière

Eseu

Ocolul pământului în o mie una de cărți

(continuare din pag. 7)

ajungă vreo carte, dar ne-am întrebat ce-am fi dorit să primim. Eu am optat fără să șovăi pentru *Dumnezeu s-a născut în exil*. „De ce?”, m-a întrebat Petru. Pentru că acolo sunt toate temele grele ale literaturii: dragoste, fericire, suferință, dor, moarte, libertate, exil... Dar tu? „Eu mă gândesc de câte ori aș putea reciti *Biblia*, cartea *suverană* după Petre Țuța.”

M-am aflat, mai ales din septembrie 2021, în vecinătatea orbirii. Și ce-i mai trist decât o bibliotecă ghiftuită de cărți necitite? Sau de recitit. Promisiunea de a reveni la clasici la o vârstă înaintată, așa cum cere G. Călinescu, n-o mai puteam ține. Eram din ce în ce mai speriată. Mă rugam: Doamne, dă-mi cartea mea de toate zilele și nopțile! Mă dispera faptul că se sfârșea cu călătoriile mele prin tomuri. Speram, în fiecare dimineață, ca ochii deteriorați grav să-și fi revenit, dar nu se întâmpla asta. Rămăsesem cu turele prin bibliotecă, cu grija de a duce la locul lor cărțile lui Petru: la Biblioteca Academiei, atâta timp cât mai aveam ochi de văzut. Mă durea faptul că nu mai puteam vedea adnotările lui pe cărți, cu creionul, care, adunate, ar da câteva volume. La cărțile apărute în timp ce eu nu mai puteam citi nici nu voiam să mă gândesc, nici să-mi spun că o carte necitită rămâne o lume necunoscută.

Lumea cărților părea că s-ar fi ascuns de foamea mea de a citi. Încep mai multe cărți deodată, foarte diferite: o carte-profesor, una nebunească, așa cum este *Pământul de sub picioarele ei* de Salman Rushdie, un eseu osebit, inteligent, liber, îndrăzneț, o plachetă de poeme... Poezii mei preferate sunt cei singuri printre generații: cei doi Ivănești, Mircea și Cezar, Ursachi, Virgil Mazilescu, Ileana Mălăncioiu, Adrian Alui Gheorghe... Evit cât pot „cărțile trecătoare”, cum le numea G. Călinescu. Cartesomnifer nu dețin. Eminentul sanscritolog Th. Simenschy obișnuia să-și șocheze studenții spunându-le: „Nu citiți cărți bune”. Și adăuga repede: „Citiți doar cărți foarte bune.” În alte cuvinte, rămâneți în lumina cărților importante, supraviețuitoare, de excepție. Profesorul Const. Ciopraga repeta adesea spusa lui Montaigne: „Cartea e cea mai bună provizie pe care am găsit-o pentru această călătorie.” Viața, desigur! Pe Flaubert îl urmez: „Citește pentru a trăi.”

Ce cărți n-aș fi putut citi dacă nu cădea Cortina de Fier, în '89? Ia să vedem. *Jurnale? Jurnalul fericirii, Jurnalul unui ziarist fără jurnal*, caietele lui Alice Voinescu, jurnalele Monicăi Lovinescu, *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit* de Jeni Acterian, jurnalele lui Goma, Goma, Goma...

Am scăpat de constrângerea realității socialiste prin scris/citit. Totdeauna anii au fost buni sau ne-buni în funcție de cărțile citite. Zilele speciale au fost zilele cărților speciale. Țin minte că în noaptea când am împlinit 31 de ani am citit Márquez, *Un veac de singurătate*. Dacă nu cădea Cortina de Fier nu l-aș fi citit pe Cioran în întregime, cărțile lui de căpătâi spre care mereu întind mâna, nici pe Țuța, nici pe marii exilați, de la Ștefan Baciu la Constantin Amărieuței, nici *Românește* de Virgil Ierunca, nici paginile memorialiștilor durerii, cel dintâi fiind Ion Ianolide.... Acum, în capul listei negre a domnului Florian se află Eliade, Mircea Vulcănescu, Gyr, Crainic, Ion Barbu... Și mă tot întreb dacă n-am ajuns în *epocalipsă*.

Cum râdeam de concursurile comuniste: Cartea- la locul de muncă, Iubiți cartea etc. În cooperativele sătești, cine voia gaz și chibrituri, primea și o bucată de carte, un sfert, un capitol.

Și, totuși, în socialism – culmea- piața cărții funcționa: câțiva produceau, milioane citeau. Și nu erau atâția intermediari care să se îmbogățească pe spatele producătorilor. Nu sunt deloc nostalgică, n-am de ce. Postsocialist, s-au închis biblioteci de cartier, Casele de cultură găzduiesc nunți de bulibașe, a dispărut colecția Biblioteca pentru toți a Minervei, s-au privatizat editurile profesioniste Minerva, Meridiane... Cartea a ajuns obiect de lux. Puțini citesc, excedați de costuri, în ciuda inflației de titluri. Veleitarii scriu și scriu, deși nu știu a scrie, gata să pretindă, după ce au plătit la tipografia PIM, intrarea în URSS. Cititorii sunt supuși invaziei non-valoare, iar critici cu tarif scris pe frunte, știut de toată lumea, împart laude unor autori de *trash*, inducând în eroare lectori de bunăcredință. Talentul e *d'antan*. Să lauzi o carte proastă nu-i o greșală, ci o crimă literară. Iar librăria a ajuns un *bric-à-brac*, unde ai nevoie de un librar- GPS (am mai spus-o), ca să te poți descurca printre maldărele de maculatură.

Timpul lecturii s-a dus? Involuăm spre postlectură? Cam da. Telebulimicii preferă să consume hrana murdară a canalelor de divertisment vulgar, unde se cultivă un spirit ostil cititului. Cărțile groase ar strica vacanțele elevilor, iar divele cu parapon pe lectură ne sfătuiesc să nu citim că ne îngrășăm. Pe un post TV am auzit: „Sună ca din cărți.” M-am îngrozit când am înțeles că voia să spună teleasta: cărțile au ajuns să aibă conotație negativă. Ce scrie-n ele e ireal, e... aiurea.

„Redescoperiți literatura”, transmite patetic Alex. Ștefănescu: „Literatura este o marfă miraculoasă care, exportată, rămâne și în țară.” E o plăcere benefică: nu face rău, nu doare, dimpotrivă. Și-mi amintesc că Alex. Ștefănescu i-a avertizat pe elevi, cu umorul său la cub, că ne-cititul urăște. „Se vede?”, s-a îngrijorat un școlar, vădit necititor, cu musca pe căciulă. Aș zice că lipsa lecturii nu numai urăște, dar și prosteste. Iar *bookuria* lecturii (încerc o ortografiere plăcută vânzătorilor de jocuri pe Net) e unică. Ce este lectura? Fereastra pentru minte și inimă.

În 2016, cineva a inițiat în Iași proiectul „Cartea de pe bancă”. Nimic mai simplu și mai ușor de realizat. În Parcul Expoziției, se afla mereu, pe o anume bancă, un volum. Trecătorii erau îndemnați: „Citiți, dăruțiți, lăsați apoi cartea pe bancă.” Am văzut cu bucurie cum apar și cum dispar cărți, cum sunt înlocuite de altele. E bine, da. Încă se citește. Am intrat și eu în campania asta utilă, de recucerirea cititorului devenit videofil. Și m-a întristat un anunț-necrolog, că inițiatorul proiectului a trecut *dincolo*. Încerc să-i suplinesc absența, sperând ca dispariția cărții să rămână de domeniul SF, deși semne rele sunt destule. Apocaliptică viziune să dispară cartea și, cu ea, bibliotecile. Cine spunea că o țară moare dacă îi mor scriitorii?

Să înainteze secolul în defavoarea lui Gutenberg, a lui *Homo Gutenbergensis*, cum îl numește cărturarul Șerban Foartă? Atunci, cobor.

„Fii internaut sau dispari”, se aude într-o reclamă stupidă ca mai toate reclamele. Grija mare a unui politician este „să prioritizăm computerul”. Ce dacă nu-i spontan copilul tehnologic?

Într-o carte- eveniment, *Creștinul, în lumea digitală* (Editura Sf. Mina, 2020), Preot Ioan C. Teșu scrie despre presiunea nefastă a

hipertehnicizării, a internetului, a rețelilor de socializare, iar rata de adicție digitală crește și crește. Părintele se (și ne) întreabă: alinare sau alienare? Profesorul de la Facultatea de Teologie ieșeană nu este nici pe departe tehnofob. Creștinii, ne-o spune limpede, „nu se tem de tehnologie, dar caută să o folosească rațional și cu o finalitate morală pozitivă. Creștinul nu urăște tehnica și tehnologia, ci încearcă să afle calea cea mai potrivită de a interacționa cu ele, de a se folosi just de acestea. Însă, față de toți și de toate, recomandă să ne păstrăm libertatea și pacea sufletească.” Și încă: „În termeni creștini, aceasta înseamnă discernământ și temperanță, trezvie, veghere, pază a gândurilor și minții, abținere sau înfrânare digitală”. Iar cyberpsihologia recomandă „detoxifierea digitală”, fiind evident că online-ul nu trece peste noi fără a lăsa urme. La catalogul fricilor, multe de doi ani încoace, s-a adăugat nomofobia (frica de a rămâne fără net și fără mobil) și mă tem că „milenialii”, cum li se spune, devin din ce în ce mai videoholici (vocalulă apărută după modelul alcoolic). Cei captivi pe internet, pe rețele de socializare, în bula Facebook sunt pândiți de riscul depresiei de calculator, greu de vindecat. În plus, tot laptopând și telefonând de trei ori pe oră, verificând apeluri etc., *Homo connecticus* pierde – spun cercetătorii – 11 ani din viață.

Recunosc: sunt o livrodependentă, o hârtieră depășită, care preferă cartea pe hârtie, cu mirosul ei discret, cu foșnetul ei, deși mulți prognozează că nu vor rezista decât Internetul și Blogul. Lecturi intense și întinse pe computer nu fac. Cărți digitale citesc rareori. Rămân la iubirea mea clasică pentru cartea pe hârtie. Nu, nu pot crede în dispariția „ființei cititoare”, în sfârșitul cărții-rege, cum îi spune Fabrice Piault (*Le livre: le fin d'un règne*). Și vă readuc în minte cuvintele lui Modest Morariu, dăruit cu vocația înaltă a editorului:

„În definitiv, prin ce ne-am putea argumenta superioritatea față de furnici? Răspuns posibil: prin bibliotecă.”

N.B. Pavel Șușară îmi trimite și mie, pe Facebook, cuvântul filosofului Massimo Cacciari, privindu-l pe Dostoievski, devenit indezirabil în Italia. Primarului Florenței i s-a cerut să demoleze statuia, universitățile se feresc să-l predea. Rectorul universității din Milano încearcă să explice cum că n-ar fi vorba de cenzură, ci de o amânare, pentru a se adăuga în programă și autori ucraineni. *Cancel Culture* e „fructul demenței” opinează filosoful. Da, dar pomul care îl produce se numește ignoranță. Și nu, nu vor reuși să-l scoată pe Shakespeare de pe scenă, pe motiv că ar fi rasist și antisemit, nici pe Tolstoi, ca fundamentalist ortodox, nici pe Cehov, ca rus *avant la lettre* putinist, pesemne. Ar fi mult prea ridicol.

Bunul dostoievskian Gabriel Mardare încearcă să mă liniștească: „De Bunavestire va fi gata războiul din Ucraina, ai să vezi.” Din păcate, cum merg lucrurile, războiul contra cărților va continua. Numai că arma cea mai performantă împotriva multiplelor forme de cenzură nu-i alta decât Cuvântul. Iar cea mai sigură apărare e tot Cuvântul.

Magda URSACHE

MAGDA URSACHE

Cartea

Esilerva Măiereanu – alias Valer Scridonesi-Călin, *Mi-e dor... Poeme didactice* (volumul II)

În acest volum sunt cuprinse poeme ale perioadei (23/ 24.11 2016 – 11. 03 2019), coperta unu se prezintă cu un portret al autorului din 1983, văzut de prieteni, culoarea ambelor coperte este galbenă. Poezia care deschide cartea se inspiră din lumea shakespeare-ană cu turnuri, regi și regine. „Două turnuri stau de vorbă”: („Noapte se făcu ușor/ și, acolo-n dormitor, / apăru un sburător, / strecurându-se prin horn/ și la brâu purtând un corn, / iar pe umeri,, negre plete.”). Regele stătu-n delir... / vreme multă, iar Shakespeare/ scris-a despre King-ul Lear/ și ciudata-i Piramidă”). Nelipsitele îndrumări către cititori se repetă din primul volum, locurile de zămislire a versurilor fiind București și Reghin (Bistra Mureșului, locul de origine al soției). Primul poem face o incursiune prin patrimoniul sacru al UNESCO, de la Mississippi la Galapagos, vom întâlni regionalisme ca: „poclog, a buntuzui, forobraz” față-n față cu blog și facebook. Alt poem ne poartă prin Australia printr-o scrisoare, iar prin „Descălecat” autorul se apropie de Nordul românesc (Rodna, Maramureș, Cascada Cailor, Gărgălău). O altă poezie ne poartă prin California, teme interesante apar prin adresări, invocări, provocări legate de basmul românesc și Eminescu sau Pascal, gânditorul. Locuri celebre de pe mapamond își fac loc (Alcatraz) sau personaje ca: Orfeu, Sisif precum și viața politică în „balivernele eterne”, alături de culori, spațiu cosmic, asteroizi. Explicația unui toponim măierean (Boboșa – deal) dă prilej autorului să se întoarcă la bobul de grâu din copilărie: „Sunt bob , de sub bob, oșă, / în neam de avocați/ ce-au remarcat eb, oșă, / de-n bob o evocați!/ Vorbesc de bobul de nisip, ce prăbușește de milenii Deal-u, / născând o râpă de nisip, / necunoscută, cât de mare ni-i Ardealul, / decât de măierimea remanentă!/ Peste Someș-ul oglindă, / pe sub biserica diin Diial...” Urmează o diversitate de teme și personalități ca: Budha, Dalai Lama, Dragobete, atomul, vrăjitoria, proverbe și zicători, ars poetica, Sărbătorile Paștelui etc. „Amintiri din studenție” – cuprinde remember-eală din studenția de la Cluj-Napoca (Muzeul de artă, Pădurea Hoia, Cetățuia, Făget, Grădina Botanică): „De mână, tineri prin pădurea Hoia, / alunecând pe iarbă într-un sfânt sărut, / făcându-i primăverii pură-pură voia; / Cu gândul bine cumpănit de la-nceput, / din când în când interogând copaci/ dac-au văzut vreun OzeNee.” Evocarea părinților autorului în:

„Înrămare sacră de părinți” e referitoare la vortexul mamei: „Icoana mamei apărându-ne în față, / întotdeauna înaintea tuturor, / e a mamei, caldă, vie amintire!/ Cu Ea, ori chipul Ei, mereu ca proră, / nava-ți parcurs-a o-ntreagă omenire, / în rezumatul unei vieți/ A Ei întâie sacră pomenire.” Alte direcții: unirea cu românii de peste Prut, Alexandru cel Mare, Saturn, Nichita Stănescu-George Enescu, întâlnirea de la Viena dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle, Homeriada, Femeia – misterul cel mai mare al universului, Egiptul și piramidele, DaVinci, Noe, Africa, Parnas,

„Pciuiri” – în subgrai măierean: „recent, s-o deștiiis la Maieru, fântârimurile „la văzură” și „la paltin”, se-ngroapă morții noi peste cei veci.” „Din Maieru” (p. 185) cuprinde amintiri din tinerețe, trecătoarele iubiri măierene”): „Așa dintr-odată, / amândoi exultând, / ne-am ținut de mână, / tocmind o sfântă Doime, / pe calea spre parc”/ calea-o să rămână!/ Ea liceancă, eu student, drumurile firii/ în modul firesc, ardent”). Un amalgam de teme: (Himalaya, Heming-way – „Clopotele așteptării”, piramidele, Everest, Cordelia și regele Lear, Rainer Maria Rilke, Columb, Tagore, Luvru, Baudelaire se intersectează cu cele de la noi (relația în cuplu, visare, iluzii, Grigorescu, Maramureș, Eminescu și zeita Venus. Câteva sunt legate de stările personale ale poetului: „Invocare sacră – Stării de nășăud-itate” (Nășăud în amintirea anilor 1961-65 sfințiți de George Coșbuc, liceu (p. 225); „Remember pentru moartea fratelui mai mare, Niculiță (p. 273).

Coperta a patra (interior) cuprinde o panoramă euro-indusă a iubirii („iubirea interzisă dintre caste”) scrisă în urma recitirii romanului „Adam și Eva” de Liviu Rebreanu, la Bistra Mureșului: „Era un paria și-n castă/ a vrut să-și caute nevastă, / în ziua lui cea mai nefastă.../ din India, ajunsă vastă/ prin suflete care ard/ -n latentul mare miliard/ atins recent, cu cifră fastă.” Poezia este încadrată de fotografia autorului cu soția și fiul lor.

În final, pe coperta a patra, la exterior, avem „Katha Upanishad” – o parte din indus-neindus... Univers”: „Mareea cugetării sacre indiene/ se revarsă, spre noi, în valuri perene, / cu forțe ascunse net himalayene, / din când în când, stopându-ne la Vad/ cum fac mereu de mii de ani/ gândirea din „Katha Upanishad”; / Liniștea desăvârșită a minții/ și potolirea sentimentelor, / dincoace de opreliștea rugăminții/ și de presiunea momentelor, / mai ales când ne suntem... dușmani”).

Ar fi necesar un glosar al câtorva cuvinte mai des folosite din subgraiul măierean pentru înțelegere, îndeobște pentru cei care sunt departe de zona noastră sau de ce nu, pentru cei prea tineri să fi fost la curent cu un asemenea vocabular. Remarcăm din nou ingeniozitatea versurilor, multitudinea temelor abordate atât cele de pe plan regional, cât și cele de notorietate universală, intercalate armonice cu propriile amintiri și sensibile trăiri sufletești.

Iacob NAROȘ

Amintiri

Colegul din vis

- În amintirea tuturor colegilor care ne-au părăsit prea devreme -

Sunt singur cu tăcerea. Mă lupt să înlătur gânduri rele!

M-am deșteptat astăzi, mai împovărat de gânduri și mai trist ca ieri... Am visat un vis dureros...

Acum sunt singur cu tăcerea și vreau să smulg din suflet ghearele durerii!..

Afară e iarnă grea... Și crivățul geme răutăcios și se ceartă cu fereastra și nu-mi dă pace...

Ah! Pe crivăț am o mare ură!.. El a adus și acum moartea, de mi-a luat și pe acest coleg drag...

Mi-a luat prea mulți până acum. Mulți colegi iubiți mi-a luat moartea și vântul.

Dar niciodată n-am simțit o durere mai mare, ca acum.

Prietenul îmi era ca un frate... Crudă mai e și moartea...

Ea alege oamenii, care ar lumina viața...

Și visul de astă noapte, mă zdrobește mai mult.

L-am visat pe el chemându-mă:

-Hai Valer dragă și tu cu mine... Vino, nu-ți fie frică, aici e mai bine... Aici unde sunt eu acuma, vei găsi dreptatea, adevărul, frumosul

și binele, pe care le doreai și le căutai tu mult pe pământ. Vino aici, că acolo vezi tu că nu le găsești ușor. Aici nu vei mai găsi răutăți pământeste.

Aici e rai... e fericire...

Vino, vreau să fiu cu tine. Și mă trăgea la el..

Și eu mă smunceam fricos din mâinile lui.

Am sărit din somn. M-am trezit într-un

(continuare în pag. 10)

Valer POP

Amintiri**Colegul din vis****- În amintirea tuturor colegilor care ne-au părăsit prea devreme -***(continuare din pag. 9)*

țipăt... Eram zdrobit. Tot corpul îmi tremura.

Și acum sunt singur... cu tăcerea, durerea și visul.

Și afară crivățul e rău și geme de mânie... și fuge prohodind a moarte...

Singur cu tăcerea... mă lupt cu durerea și visul.

Durerea și-a înfipt ghearele mai adânc în suflet.

Gândul îmi zboară la toți colegii dragi luați de moarte, tineri, unul după altul și la fiecare se oprește și la fiecare îi dă o sărutare... Și pe fiecare îl mângâie...

...Dar la Titus, se oprește mai mult... Cu el vorbește, îl sărută, râde și plânge cu el... Ah! dragii mei colegi, cu toții îmi sunteți dragi. Fiecare-mi amintiți de zilele frumoase petrecute pe băncile școlii... Când mă gândesc la voi, mă umplu mai mult de durere...

Și tu drag coleg, care m-ai părăsit acum... lasă-mă... te rog, să nu mai sufăr așa de mult...

Lasa-mă singur cu tăcerea... să împrăștii lumina în sufletele răutăcioșilor... Iar tu, dragul meu, dormi în pace, fericit... acolo în acea fericire cerească...

(Cu ocazia aniversării a 55 de ani (21.05.2022) de la absolvirea liceului)

Închei prin a spune că a fost o întâlnire foarte reușită, cu bună dispoziție și cu promisiunea de a ne reîntâlni de acum în colo în fiecare an în ultima sâmbătă a lunii mai.

A fost ziua când fiecare dintre cei prezenți au declarat că s-au simțit cu 55 de ani mai tineri.

Valer POPCartea**"Cântece de pe coline",
carte reeditată după 48 de ani**

Radu Brateș, pseudonimul literar al lui Gheorghe I. Biriș, s-a născut pe 16 martie 1913. În satul Ciufud (azi, Izvoarele), cartier al Blajului, județul Alba. Profesor, preot, poet, prozator, istoric și critic literar. Publicist. Școala primară, în satul natal. Absolvent al Liceului greco-catolic de băieți "Sf. Vasile cel Mare" din Blaj. Licențiat ("cum laude") al Facultății de Litere și Filosofie a Universității "Regele Ferdinand I" din Cluj. Profesor la Blaj (1935-1948): Liceul Greco-Catolic "Sf. Vasile cel Mare", Gimnaziul Industrial Greco-Catolic "Sf. Iosif" și Liceul Comercial Unit de Băieți. A editat (în colaborare) revista "Blajul" (1934-1936) și a fost redactorul gazetei "Unirea poporului" din Blaj (1946-1948). Hirotonit întru preot greco-catolic la 6 august 1940. Sursa: *Notă asupra ediției* de Liana-Tereza Biriș.

În 1948 începe calvarul pentru profesorul Gheorghe I. Biriș: detașat la Școala Generală din satul Rogojeni pe Prut (la 700 de kilometri de casă!), trimis apoi la Canal, luând astfel contact direct cu regimul concentraționar din Peninsula, Valea Neagră și Poarta Albă (1952-1954). După eliberare, a funcționat ca profesor de limba română și limba latină la școlile generale din Hărpia, Mihai, Cistei și la Liceul Teoretic din Teiuș (toate în județul Alba).

A colaborat cu versuri, articole de istorie și critică literară la mai multe reviste din țară, printre care: "Blajul", "Cultura creștină", "Abecedar", "Pagini literare", "Gândirea", "Revista Fundațiilor Regale", "Lucașul", "Gând românesc", "Gazeta literară", "Steaua", "Revista de Istorie și Teorie Literară", "Vatra" ș. a.

În timpul vieții a publicat trei cărți: "Ion Axente Sever și timpul său", (1930); "Aspecte din viața Blajului" (1942) și "Oameni din Ardeal"(1973). Apoi sunt editate postum volumele de poezii: "Cântece de pe coline", ediție îngrijită și postfață de Valentin Tașcu, prefață de Ion Brad, Editura Dacia, Cluj, 1974; "Scrise-n furtună" (2008); "În împărăția lutului" (2008); "Doamne, sufletul meu" (2013); "Vârstele inimii"- antologie lirică (2018) și alte volume de sertar, ca să zicem așa.

Cartea, la care ne vom referi în continuare, "Cântece de pe coline", ediție concepută și îngrijită de Liana-Tereza Biriș, fiica lui Radu Brateș, cu ilustrații de Liana Maria Josefina Părau, nepoata poetului, este o selecție de poezii din două capitole ale

Antologiei de versuri: Radu Brateș, "Vârstele inimii", apărută la Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2012, poezii cuprinse parțial și în alte volume: "Cântece de pe coline", versuri, Cluj, 1974 și "În împărăția lutului", Cluj-Napoca, 2013. Sunt poezii scrise în ultima parte a vieții autorului (1969-1973). Cartea are două secțiuni: I. "Cântece de ursită", care conține 9 poeme și II. "Cântece de pe coline", cu 20 de poeme, având următoarea dedicație: "În memoria poetului Radu Brateș, a vieții sale cu zile senine și mai întunecate."

În cuprins: "Repere biobibliografice", "Notă asupra ediției", "Început de viață" (poem în proză, în loc de prefață, după cum însăși îngrijitoarea de ediție mărturisește) "Cântece de ursită", "Cântece de pe coline", "Referințe critice", "Anexe" (documente și fotografii). De reținut că cele 29 de poeme sunt însoțite de copia-manuscris a acestora, într-o caligrafie de o cuceritoare frumusețe, "care trădează trăsăturile de caracter ale poetului: inteligență, voință, franchețe, sinceritate, fantezie, simț artistic" (Mircea Daroși citându-l pe Eugen Bad). Poezia lui Radu Brateș este o poezie tradițională, după cum susține din capul locului și Mircea Daroși, cronicarul. Autorul primei recenzii a ediției de față, intitulată: "Radu Brateș, dascălul poeziei tradiționale".

"Ca și Pillat, precizează cronicarul, Radu Brateș creează un pastel spiritual, în sensul că el descrie spațiul rural ca un fundal pe care se proiectează criza lăuntrică provocată, fie de trecerea timpului, fie de înstrăinarea lui față de satul natal. Tonul elegiac, cu adânci vibrații sufletești, se observă chiar din primele poezii ale antologiei («Cântec», «Joc de primăvară»), în care pitorescul peisajului se află într-o deplină armonie cu sufletul poetului: «Se târâsc cu mine lunca, dealul, cerul/ Într-o veselie de-nceput de lume./ Stelele să cânte, luminând misterul/ Jocului sălbatic în vârtej de spume»".

Dorul de satul natal, de casa părintească, de copilărie este surprins în următoarele versuri: «Trec prin sat și luna mă-

nsoțește/ Mă opresc, ea încă se oprește./ Casa unde m-am născut,/ Pragul ros de vreme să-l sărut./ Bat la poartă, dar zăvoru-i pus,/ Numai stelele veghează sus./ Numai stelele și luna, blând/ Îmi sărută ochii lăcrimând/ Și cum stau în gânduri pironit,/ Umbre parcă vin din infinit».

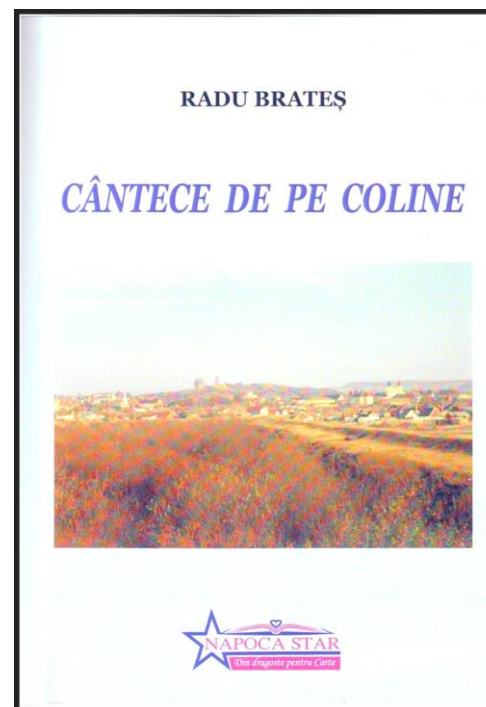
"Din punct de vedere stilistic, ca să-l cităm din nou pe Mircea Daroși, el însuși poet tradiționalist, Radu Brateș este un adept al rigorilor prozodice, în care ritmul, rima și măsura, imaginile vizuale, auditive și de mișcare, specifice poeziei tradiționaliste, ocupă un loc aparte. Ele au eleganță și valoare estetică, fiind îmbrăcate în haina unor expresii cu rezonanță de o rară frumusețe și sensibilitate: «Soarele topește crusta mea de gheață»; «vârsta-și poartă negurile sure»; «câmpia, tărâm de poveste» ș. a. m. d.

Ca un corolar al celor spuse până aici, vom reproduce doar câteva secvențe din referințele critice despre poezia lui Radu Brateș.

"Cântecele" se caracterizează printr-o gravitate elegiacă proprie liricii ardelenice, prin grija față de acuratețea formală, răspunzând tematicii sobre, tonului stăpânit, cenzurat prin reflecție și meditație /.../. Elementaritatea naturii se confundă în poezia lui Brateș cu timpul nostalgic al trăirii sub semnul perisabilității, fără a exclude însă exuberanța unor momentane imprimăvaveriri sau, și mai frecvent, proiectarea întregului ca lume a poveștii, melancolic-diafană." (Liviu PAPADIMA).

"Poetul nu rezistă la tentațiile civilizației urbane, care-l depășesc și-l alungă în singurătate. De aici refugiul, dorul după satul natal, insistent evocat în versurile poetului, altfel, admirabile" (Nae ANTONESCU).

"Spațiul geografic preferat este colina, tărâm mirific al bucuriei, al descătușării totale,

*(continuare în pag. 11)***Aurel PODARU**

Cartea**"Cântece de pe coline",
carte reeditată după 48 de ani**

(continuare din pag. 10)

al frumuseților de pastel ale naturii, al comuniunii depline cu aceasta, ca în poezia "Vara" a lui George Coșbuc. Corolarul acestui univers este veșnicia rurală blagiană: «E timpul suprem să simțim veșnicia» (Ion Radu ZAGREANU).

"Poezia lui Radu Brateș ilustrează convingător amintitul proces de modernizare a liricii tradiționale, sub influența conjugată a lui Blaga și, respectiv, a lui Ion Pillat. Tradiționalismul lui Radu Brateș este unul blând și agrest, străin de radicalismul lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, ori Virgil Carianopol, infuzat de o reverie senină, clasică." (Răzvan VONCU).

"Trăind toată viața la Blaj, în umbra zidurilor care respiră istoria, dedicând studii speciale acestui oraș-simbol al deșteptării românilor, poetul Radu Brateș și-a impus rigori

stilistice, prozodice, de esențializare, s-au dovedit uneori generoase, alteori restrictive." (Ion BRAD)

"În versuri ce cultivă prozodia clasică – multe adunate postum în «Cântece de pe coline» (1974) – Brateș rămâne la temele liricii ardelenice: nostalgia satului mitic (satul cu minuni), dezrădăcinarea, o anume încrâncenare rurală cu sugestii folclorice. Se adaugă trecerea ineluctabilă a timpului, regresia în vegetal, cu accente panteiste, regăsite și în climatul sentimental-erotic, tonalitatea grav-meditativă, supusă universului de semne ale unei alte lumi." (Algeria ȘIMOTA).

La ANEXE, ultima secțiune a cărții, un scurt fragment din romaul: "Bătea un vânt peste coline", proiect nefinalizat, după cum se menționează într-o notă de subsol. De la început, cititorul este introdus în atmosfera locului ușor de recunoscut: "Pavel Nedelcu cobora strada de la Institutul de Lingvistică, cu sufletul gol, după o zi

de muncă.. Strada era pustie. Vântul răscolea bucăți de hârtir din șanțiri. Cerul de decembrie, pustiu, fără stele. Becurile electrice n-aveau nici o putere.. Lumina difuză făcea și mai posomorât orașul." Propoziții scurte, cu impet la cititor. Rezonând cu amintiri din copilărie, ultima secvență a acestei cărți, pe care eu, unul, am citit-o cu mare plăcere. Cu sufletul la gură, cum se zice.

Să mai adăugăm, în încheiere, că din cele 17 ediții Radu Brateș, dintre care trei reeditări, 11 ediții sunt realizate de Liana-Tererza Biriș, fiica celui pomenit mai sus. Ceea ce ne îndreptățește să credem cu tărie în posteritatea acestui scriitor ardelen de pe Târnavă, prietenul unui alt mare prozator cu destin tragic, răpus de o boală necruțătoare la vârsta de 30 de ani, neîmpliniți: Pavel Dan.

Aurel PODARU

Istorie**Din Maieru**

Săptămânalul *Unirea Poporului*, Anul XVII, Blaj, 15 septembrie 1935, publică articolul cu titlul „Din Maieru”, semnat (c.), din care aflăm cum s-a serbat ziua copilului, la Maieru în data de 8 septembrie 1935.

Redăm integral articolul, cu mici corecturi ortografice necesare.

Duminica trecută (8 Sept.) s-a făcut în comuna noastră serbarea „zilei copilului” după

programul și gândurile Asociației Reuniunilor femeilor române unite”.

La sf. liturghie din ziua amintită, pâr. protopop Iuliu Pop a vorbit despre „datorințele părinților față de copii”. După masă s-a slujit vecernia și paraclisul, după care a urmat, în localul școlii, serbarea propriu zisă.

Serbarea a început prin cântarea creștinească: „Împărate ceresc”, cerându-se astfel ajutorul și binecuvântarea Spiritului Sfânt. Pâr.

protopop Iuliu Pop a arătat apoi însemnătatea zilei pentru copii, după care d. prof. Ol.I. Barna a vorbit despre „Copilul și avortul”.

S-au ales apoi 3 familii, cele mai numeroase, care vor fi propuse spre ajutorare.

Șediata s-a încheiat cu „Cuvine-se cu adevărat” cântat de toți cei de față. (c.)

A consemnat Valer POP

Istorie**TRADUCERILE D-LUI IUSTIN ILIEȘIU**

Revista *Cosânzeana*, anul VII, Nr.21, din 10.XI.1923, publică articolul cu titlul de mai sus, sub semnătura lui S. Bornemisa.

Autorul articolului este încântat de măiestria de traducător, de priceperea și talentul lui Iustin Ilieșiu, tânăr poet ardelen.

Am preluat în întregime articolul, fără a interveni asupra ortografiei.

Tânărul poet ardelen Iustin Ilieșiu cunoscut mai cu seamă de pe urma poeziilor sale de-un lirism cald și adesea exotic, a ținut să dea publicului românesc, înaintea volumului său original, un volum de traduceri. Bine a făcut, sau rău a făcut, este o chestiune de concepție literară pe care acum nu o discutăm. Noi primim volumul așa cum ni se prezintă și trecem satisfăcuți cu privirea peste întreg șirul de poeți maghiari, pe cari gustul literar al d-nului Iustin Ilieșiu i-a socotit vrednici, ca să apară într'o antologie de traduceri românești. Sunt printre ei nume mari, cunoscute, ca al lui Andrei Ady, Mihail Babits, Dionisie Kosztolányi, Ervin Szép, și sunt nume care n-au isbutit până acum să se pietrifice nici în creierul cetitorului ungur bine. Dar aceasta nu importă. Ceea ce trebuie să constatăm noi, este faptul, că poeziile traduse de d-l Iustin Ilieșiu sunt în adevăr bine selecționate și mai cu seamă bine traduse. Ele sunt părți caracteristice ale autorilor lor și domnului Ilieșiu i-a reușit să le transpună în limba românească Cu toată atmosfera lor specifică. Numai cine cunoaște a fond inadaptabilitatea limbii maghiare, acela singur știe ce însemnează traducerea d-lui Ilieșiu. Ele sunt uneori în adevăr atât de isbutite, că-ți lasă impresia unor lucrări originale și nici decum traduse. Fiecare cuvânt, fiecare expresie este corectă, este cea mai nimerită și nici o nuanță nu îngreunează înțelesul și nu denaturează ideea. Cetiți următoarea poezie și spuneti nu vă încântă și sufletul și urechea muzicalitatea fiecărui vers, a fiecărei rime:

NOAPTE

*Luna galbenă veghiază în țăriile eterne,
Luna galbenă — portarul cerului de alabastru,
Și ca fulgii de zăpadă liniștea încet se cerne.*

*Cu chei grele 'nchide poarta un portar mic de statură.
Casa cu etaj adoarme. Zornăe vre-un geam arare
Când pe strada asfaltată trece 'n goană vre-o trăsură.*

*Și pereții dorm în umbră. Toată firea doarme mută.
Chiriașii prinși de noapte sting luminile pe rând,
Și se 'nchid în casă bine, ca 'ntro temniță plăcută.*

*Nimenea nu mai privește dela geamuri în spre stele,
Dragostea s'ascunde 'n inimi și visează somnoroasă.
Toate buzele-s uscate. Toate brațele sunt grele.*

*Și paiangenul în colțuri țese alba lui beteală.
Chiriașii dorm în paturi, gârboviți de lupta vieții,
Sforăe în vis. Și cerul se îmbracă 'n rumeneală.*

*Gândul singur străjuiește. Curtea e întunecată,
Lăcrimează robinetul tot mai rar în întuneric
Și pe cer se plimbă-agale nori cu coama argintată.*

*Doarme totul, doarme casa par'că prinsă lenevie.
Câte-odată se aude câte-un scâncet de copil.
Servitoarea spală vase singură 'n bucătărie.*

*Și'n tăcerea care curge doina-și picură amarul,
Doină fără armonie, 'ntretăiată de suspine
Și cântată 'ncet și jalnic ca să n'audă portarul.*

Cine a trăit în umbra palatelor cu portar ani de zile, cine s'a apropiat cu pași grei de poarta încuiată în seri târzii, când buzunarul era gol, acela știe de sigur să guste tot farmecul acestei poezii, admirabil tradusă și admirabilă ea însăși. Cine știe astfel să traducă, aceluia nu i se poate, de sigur, trage la îndoială nici talentul și nici priceperea. Și dacă d-l Ilieșiu ar fi fost numai ceva mai pretențios cu autorii săi și ar fi lăsat poate altcuiva sarcina ca să le facă caracterizările scurte, volumul numai câștiga ar fi putut.

După aceste traduceri așteptăm însă acum și volumul său original, care va veni în curând, nu-i așa, d-le Iliesiu?

S. Bornemisa

A consemnat Valer POP

Istorie**Din Năsăud**

În ziarul *Foaia Poporului* din 31 octombrie/12 noiembrie 1899, Anul VII, Nr.44, pag. 518, descoperim un articol, nesemnlat, cu privire la alegerea profesorului Virgil Șotropa în funcția de director al gimnaziului din Năsăud.

Am preluat integral articolul, cu mici intervenții asupra ortografiei, fără să dăunăm conținutului.

Năsăudul. În iulie a.c. a fost ales Virgil Șotropa director al gimnaziului român din Năsăud. Comisia administrativă a fondurilor școlare năsăudene l-a onorat în *unanimitate* cu

încrederea sa. Pe lângă aceasta, alegerea s-a făcut întru toate conform dorinței ministrului de culte *Wlassics*, și pe baza concursului e scris așa cum a cerut ministrul. Cu toate acestea, aprobarea guvernului maghiar și întărirea d-lui *Virgil Șotropa* în postul de director al gimnaziului din *Năsăud* nu a urmat până în ziua de astăzi și după cum ni se scrie din Năsăud, este temere că nici nu va urma. Faimosul *Ciocan*, această piață rea a *Năsăudului*, a pus și pune toate în mișcare ca locul să i-l poată ocupa și mai faimosul *Gheție*, iar nu harnicul și integru *Șotropa*. Sperăm însă, că

temerea năsăudenilor nu se va adevăra; și așteptăm chiar să nu se adevărească. De la un guvern care se numește al „legii, dreptului și dreptății” așteptăm cel puțin atât, ca să aprobe ceea ce se face conform dorințelor sale, și în special de la șeful guvernului, prim-ministrul *Szell*, așteptăm, ca să pună odată capăt sistemului de spionaj, ponegrire și denunțare, ajuns la stare atât de înfloritoare sub antecesorul său. Noi nu băgăm politica în școală și în biserică; așteptăm ca nici guvernul să nu o bage!

A consemnat **Valer POP**

Fulgurații**SĂPTĂMÂNA VERDE**

O planetă verde
Un sat verde
O Școală verde
Un parc verde
O carte verde
O oră verde
Un fluturaș verde
O frunză verde
O mână verde
O inimă verde
Invariabil de verde!

Mai întâi la clasa a treia am desenat imaginea continentelor verzi, (doar din clasa a IV-a, vom învăța geografia!), apoi, un sat verde, o școală verde, un parc verde cu specii de arbori. O carte verde cu nume de păsări, o oră, (temă) verde de

ecologie, un fluturaș verde care iubește varza, o frunză verde care tremură când vine Omide, o mână verde pentru grijă și protecție, o inimă verde pentru încă o lecție de iubire! Un spectacol de umbre de la o "Lacrimă" cu nume de floricele, lumini pe afișele de pe peretele școlii, o dublă întâlnire cu doi prieteni invincibili, Florin și Tim, ecologie cu mânuțe-n mânuși și palme pentru toți maneliștii și plastiliștii, care aruncă gunoaie! Apoi la mișcare verde, adică tânără cu toți activiștii, fotbaliștii! Și voleibalistele! Nici cu grădinarii nu mă plâng! Au venit rând pe rând cu mânuțele ca niște păpușele și s-au colorat pe față cu premile de suc și ciocolată de s-au mirat lăstunii care și-au făcut ceșcuță de lut la clasa noastră, chiar la prima

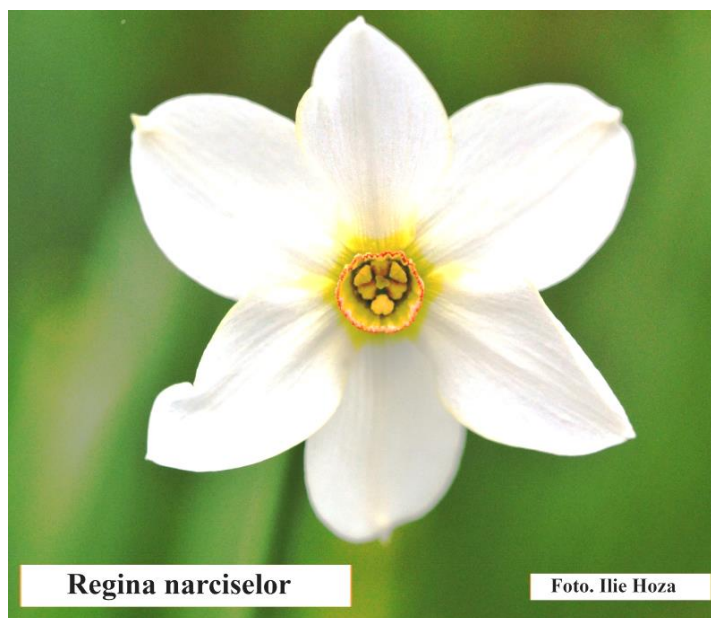
fereastră, pe-aproape! S-o deschidem cu grijă. Să nu strivim pușorii lor între pleoape!

Ce-ar mai fi trebuit?! O măgură verde?! Da, avem! Un munte verde?! Da, încă mai avem! O livadă verde, o grădină cu flori aromate! Este! Se rezolvă! Iertați-ne! Nu am terminat ierbarul! Mai avem o lună de citit, socotit, clipit, mângălit...apoi vom pune cărțile de școală teasc peste filele de herbar ca să se prezeze trainic și darnic puful de păpădii din amintirile celei de-a treia clasă și toate lacrimioarele să se usuce de pe obrăjoarele școlerilor! Nota zece cu zece stelute! Bravo mămăruțe! Cine mai are ceva de zis, să spună și să ridice mâna-n sus, cu entuziasm până la lună!

15.05.22

ALBUM CU NARCISE

Jurnal de călătorie de două zile, "per pedes apostolorum" sau cum zic și franțuzii "a pieds comme les apotres" la Poiana Narciselor! Un munte de flori: mii de narcise, apoi păștițe, brebenei, muscari-ceapa ciorii, piperul lupului, piciorul cocoșelului auriu, ciuboțica-cucului, măcriș iepuresc, tămâioare, alte ierburi pe sub soare, stelute din Beteem, vioare, mierea ursului, brândușe crocus, gentiană de omăt, (nivalis), pe-un drum de șase mile de la milă pentru picioare, cu câteva ocale în spinare. De-a stânga și de-a dreapta drumului împănate cu crengi, frunze, conuri, pietre, stânci, părăiașe galbene de călcâiul broaștei (*Caltha palustris*), abrupt ca și poteca spre inima mea, arbori cu păsări, păsări cu arbori: cinteze, pițigoii de brădet, pitulici ca de obicei mici, care cântă cif-ciaf, mierle, corbi, alunari, fâse de munte-spinoleta, iar de pe creasta de omăt mi s-a părut c-am zărit și o săgeată de șoim călător. Mă ard tălpile de mor, dar când Alex îmi împrumută cardul uitat acasă, întineresc cu cu 30 de ani, cum zice Ana, și zburd ca un spiriduș înaripat, ca un future-colibri, (*Macroglossum stellatarum*) cu ochiul sticlos pe deasupra florilor, ori, de-a bușilea ca marmota la firul ierbii. Bolovani și buturugi cu forme bizare,

Regina narciselor

Foto. Ilie Hoza

încât dacă le-ai vedea noaptea ori prin ceață te-ai înspăimânta de fantomele pădurii și fantasmale imaginației tale! Oricum nu-i nimeni pe cărare, decât o găinușă de alun, un șarpe din același copăcel, niște carabi de aur ascunși sub frunze ori crengi, șopârle vivipara culcușite sub coji de

arbori adormiți ori muriți. La întoarcere, pe târșite ne coborâm o țără mai repezător gleznele obosite. Oare ce ne cheamă!? Foamea, setea, ori un alt fel de dor?!

"Poiana cu narcise, din satul Valea Vinului, de pe Muntele Saca (1500 m), din Bistrița-Năsăud este o arie protejată, are o suprafață de 5 ha. În lunile mai și iunie, atunci când înfloresc, narcisele oferă o imagine nemaipomenit de frumoasă. Biletul de intrare în rezervație este de 5 lei de pers. Timpul de urcare al traseului este de 3 ore dus, 3 ore întors, în funcție și de condiția fizică a fiecăruia. Lungimea traseului este de 12 km. Dificultatea este medie."

Nb. 1. PER PEDES APOSTOLORUM (lat.) cu picioarele apostolilor – Pe jos. În grecește, „apostolos”, trimis departe, care străbate drumurile pe jos și desculț.

Nb. 2. Niște pitici pototalii ne-au tot urmărit de-a lungul și de-a latul drumului!?

23.05.22

Ilie HOZA

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341 ISSN 1224 - 643